

Biuletyn

Ekonomia społeczna na Warmii i Mazurach

Rok wydania 2019 | ISBN: 978-83-64462-37-5 | Publikacja bezpłatna | www.es.warmia.mazury.pl

Rzeczpospolita
Polska

Zdrowe życie, czysty zysk

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Sps treści

1. Rozmowa z Jolantą Piotrowską Członkiem Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego	5
2. OKIEM EKSPERTA Potrzeba więcej świadomości i zaangażowania	7
3. Edukacja młodzieży w obszarze ekonomii społecznej na przykładzie włoskim	9
4. Podsumowanie zagranicznej wizyty studyjnej w Hiszpanii	10
5. Podsumowanie konferencji pt. „Ekonomia społeczna w turystyce Warmii i Mazur”	14
6. Wioski tematyczne jako przykład innowacyjności w turystyce Warmii i Mazur	16
7. Źródłana Wioska	24
8. Zapraszamy Gości do „Krainy 7 osobliwości”	26
9. Republika Ściborska Wyjątkowe miejsce i przedsiębiorstwo społeczne	28
10. Poznaj „Sposób na życie” z gminy Nidzica	29
11. Dom pod Cisem stanął nad rzeką Elbląg	30
12. Funkcjonowanie podmiotów reintegracyjnych na przykładzie Warsztatu Terapii Zajęciowej w Suszu	33
13. Regionalna Platforma Współpracy na Rzecz Rozwoju Ekonomii Społecznej	36
14. Kluby Integracji Społecznej z Warmii i Mazur mają swoją reprezentację	39
15. Spotkanie z dolnośląską ekonomią społeczną	40
16. Atlas dobrych praktyk ekonomii społecznej w turystyce Warmii i Mazur	44

Szanowni Państwo,

Z przyjemnością oddaję w Państwa ręce czwarte wydanie biuletynu „Ekonomia społeczna na Warmii i Mazurach”, który powstał w ramach projektu pozakonkursowego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Znajdziecie w nim Państwo przykłady podmiotów ekonomii społecznej z Warmii i Mazur, które poprzez swoją działalność szczególnie zasługują na prezentację. Warto uczyć się na doświadczeniach innych, aby sprawniej wprowadzać zmiany, które będą miały charakter jakościowy i trwałe.

W bieżącym numerze nie zabraknie ciekawych informacji dotyczących współpracy z placówkami oświaty, które coraz silniej angażują się w działania na rzecz ekonomii społecznej oraz wizyty przedstawicieli włoskiej delegacji z regionu Umbria, którzy podzielili się swoim doświadczeniem we wprowadzaniu ekonomii społecznej do włoskiego systemu kształcenia.

Zachęcam również do przeczytania artykułu z podsumowania wizyty studyjnej, która miała miejsce w czerwcu tego roku w Hiszpanii. Daje on możliwość zapoznania się ze strukturą i organizacją hiszpańskiego systemu przedsiębiorczości społecznej.

Mam nadzieję, że zamieszczone materiały zainteresują Państwa i w wymierny sposób przełożą się na dalszy, wspólny rozwój tego sektora gospodarki.

Gustaw Marek Brzezin
MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA
WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Rozmowa z Jolantą Piotrowską

Członkiem Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego

4 grudnia 2018 roku Uchwałą Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego została Pani wybrana na Członka Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Może nam Pani opowie kilka słów o sobie?

Sejmik powierzył mi funkcję Członka Zarządu naszego województwa, ale moje doświadczenie w samorządzie to przede wszystkim 12 lat pracy jako Burmistrz Giżycka i ponad 3 lata w samorządowej Fundacji Ochrony Wielkich Jezior Mazurskich. Działalam w Związku Gmin Warmińsko-Mazurskich, Związku Miast Polskich, reprezentowałam gminy w Regionalnej Organizacji Turystycznej, w Forum Turystyki, w Komitecie Monitorującym RPO w latach 2007–2013, Komitecie Monitorującym Strategię Rozwoju Społeczno-Gospodarczego naszego województwa do 2025 r. Wiele lat przewodniczyłam ogólnopolskiemu Forum Kobiet Wójtów, Burmistrzów, Prezydentów Miast. Zasiadałam jako samorządowiec w Komisji Ekspertów ds. osób starszych przy Rzeczniku Praw Obywatelskich. Zanim jednak rozpoczęłam pracę w samorządzie, prowadziłam działalność gospodarczą. Pracowałam jako wydawca, ale też redaktor gazet lokalnych. Dlatego dobrze znam problemy społeczne naszego regionu oraz potrzeby jego mieszkańców. Z racji pełnionych funkcji poznałam wiele osób, instytucji, organizacji i firm, nie są mi obce mechanizmy funkcjonowania

samorządu. To bardzo pomaga w codziennej pracy i zrozumieniu takich zagadnień, jak na przykład ekonomia społeczna.

Przyglądając się Pani karierze zawodowej, posiada Pani ogromne doświadczenie w działaniach wspomagających społeczność lokalną oraz środowisko. W jaki sposób widziałaby Pani dalszy rozwój ekonomii społecznej w naszym województwie?

Warmia i Mazury są miejscem, gdzie ekonomia społeczna może rozwinąć się w wielu branżach. Usługi opiekuńcze, drobne usługi budowlane, transportowe, żywienia, branża turystyczna, to tylko nieliczne z wielu obszarów, w których działają podmioty ekonomii społecznej. Potwierdzają to już dotychczas założone spółdzielnie socjalne oraz organizacje III sektora. Ekonomia społeczna ma tę zaletę, że może wpasować się w wiele dziedzin życia zarówno społecznego, jak i gospodarczego. Przy odrobinie chęci oraz dobrym pomysłem można stworzyć przedsiębiorstwo, które nie tyle będzie miejscem pracy, źródłem utrzymania, ale może stać się życiową pasją.

Firmy działające na masową skalę często nie są w stanie zaspokoić indywidualnych potrzeb klientów. Idealnie w tym miejscu sprawdzić się mogą podmioty ekonomii społecznej. Instytucje te mają tę przewagę, że znają swoje środowisko lokalne i potrzeby jego mieszkańców, stąd też świadczone usługi i produkty mogą być skrojone na miarę jego odbiorców.

Pochodzi Pani z Giżycka – miasta, w którym turystyka odgrywa ważną rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym. Czy Pani zdaniem przedsiębiorczość społeczna mogłaby stabilnie funkcjonować w tej dziedzinie gospodarki?

Jak najbardziej. Region Warmii i Mazur bogaty jest w wiele szlaków turystycznych, parków krajobrazowych, lasów, nie wspominając o jeziorach. Stwarza to naprawdę dużą przestrzeń do rozpoczęcia własnej działalności. Praktycznie każde miasto i wieś naszego województwa ma coś innego, indywidualnego do zaoferowania. My sami możemy być kreatorami swojej przyszłości. A przyglądając się podmiotom już istniejącym widać, że wyobraźnia ludzka nie zna granic.

Czasami wydawać by się mogło, że na danym terenie jakakolwiek działalność nie ma racji bytu, a okazuje się strzałem w dziesiątkę i rozwija w szybkim tempie dając zatrudnienie kolejnym osobom. Tak jest w przypadku wiosek tematycznych.

W myśl zasady: powiedz mi, że czegoś się nie da zrobić, a przyjdę i to zrobię.

Zachęcam wszystkich, by sięgnąć po jedną z publikacji wydanych w ramach projektu „Ekonomia społeczna na Warmii i Mazurach” realizowanego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Olsztynie pt. „Atlas dobrych praktyk w turystyce Warmii i Mazur”. Możecie Państwo znaleźć w niej przykłady w jak wielu gałęziach turystyki ekonomia społeczna znalazła swoje miejsce.

W ostatnim roku spotykamy się z coraz większym zaangażowaniem uczelni wyższych w działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej. Czy system edukacji może w rzeczywisty sposób przyczynić się do zmian, a co za tym idzie do rozwoju ekonomii społecznej?

Może zabrzmieć trochę banalnie, ale edukacja to podstawa. Obecnie nasze działania skupiły się m.in. na współpracy z placówkami oświaty. W 2019 roku podpisaliśmy oficjalne porozumienie o współpracy z Wyższą Szkołą Pedagogiczną im. Janusza Korczaka w Olsztynie oraz Elbląską Uczelnią Humanistyczno-Ekonomiczną w Elblągu. Zależy nam na tym, by zwiększyć świadomość studentów, uczniów, że jest taka forma prowadzenia własnej działalności, gdzie można łączyć cele przedsiębiorstwa z celami społecznymi, a tym samym poprzez własny rozwój przyczynić się do pomocy innym.

Nie oszukujmy się ekonomia społeczna nie jest dla każdego. Trzeba mieć w sobie empatię, dużą świadomość społeczną. W tej branży nie pracuje się wyłącznie dla zysku. Nie jest to łatwy kawałek chleba, ale za to jaki smaczny.

Szkoły średnie i uczelnie wyższe są idealnym miejscem, by młody człowiek, który za chwilę wejdzie na rynek pracy poznał wszelkie możliwe formy zatrudnienia.

Przedsiębiorczość społeczna jest jedną z nich. Stanowi ona istotny kapitał rozwojowy naszego regionu. Dajmy zatem możliwość wyboru młodemu pokoleniu, ale wcześniej pokażmy wszystkie możliwości zatrudnienia.

Czy ekonomia społeczna może być atrakcyjnym partnerem dla lokalnego biznesu?

Ekonomia społeczna może być partnerem praktycznie dla każdego biznesu. Czy to biznes lokalny czy spoza regionu, każdy może nawiązać współpracę i korzystać wzajemnie ze swojej wiedzy i doświadczenia. Niejednokrotnie zdarza się, że w natłoku zadań firma nie jest w stanie sama zrealizować pewnych działań, bądź nie ma ku temu odpowiednich zasobów. Idealnie w tym miejscu wkomponuje się współpraca z podmiotami ekonomii społecznej. Przedsiębiorstwa społeczne często dysponują dobrze wyszkoloną kadrą, miejscem i różnymi zasobami stając się atrakcyjnym partnerem biznesowym.

Z jakich działań wpływających na rozwój ekonomii społecznej w naszym regionie możemy być dumni, a co jeszcze przed nami?

Wieloma działaniami możemy się już pochwalić, ale mam nadzieję, że dużo jeszcze przed nami. Pracownicy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej ekonomią społeczną zajmują się nie od dziś. Długo by wymieniać liczbę spotkań, konferencji, zespołów, publikacji, które powstały w ramach tego Departamentu. Wiem jedno, że ekonomia społeczna nabiera coraz większej rangi, a ja się bardzo cieszę, że mogę być przy tym obecna i mieć swój własny wkład w jej rozwój.

Aktualnie zajmujemy się przygotowaniem do I Gali Ekonomii Społecznej. Jest to wspaniała okazja, by po tylu latach wspólnej pracy nad rozwojem ekonomii społecznej w naszym województwie uhonorować osoby, które mają duży udział w rozwoju tego sektora gospodarki.

Rozmawiała

Malwina Mańkowska

Specjalista ds. obsługi projektu.

OKIEM EKSPERTA

Potrzeba więcej świadomości i zaangażowania

Zlecanie zadań podmiotom ekonomii społecznej nie jest łatwe. Dlatego ciągle zbyt mało samorządów lokalnych to robi. Częściowo dzieje się tak z niewystarczającej świadomości. Nie bez znaczenia jest również brak uregulowań prawnych. Dotyczy to zwłaszcza zamówień o mniejszej wartości. Zauważyć można jednak coraz większe zainteresowanie tematem.

O stanie zlecenia przez JST zadań podmiotom ekonomii społecznej można przekonać się podczas osobi-

stego kontaktu z władzami i pracownikami samorządu lokalnego. Odbywało się to podczas doradztwa realizowanego w ramach projektu Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie dla ośmiu gmin województwa warmińsko-mazurskiego. Doradztwo prowadzili eksperci firmy 2BA doradztwo strategiczne: Agnieszka Nowak i Leszek Nowak.

Rozmowa z Agnieszką Nowak, ekspertem z zakresu zlecenia zadań podmiotom ekonomii społecznej

Jakie były oczekiwania uczestników doradztwa z zakresu zlecenia zadań podmiotom ekonomii społecznej?

Osoby zajmujące się w gminach zamówieniami publicznymi potrzebują wiedzy i wsparcia merytorycznego, jak m.in. opracować regulamin udzielania zamówień poniżej 30 tysięcy euro. Chcą wiedzieć, jak zastrzegać takie zamówienia do ubiegania się

przez nie przez spółdzielnie socjalne. Są zainteresowane wsparciem w zakresie formułowania takich zapisów – począwszy od ogłoszenia o zamówieniu, poprzez kryteria dostępu i kryteriów wyboru ofert, aby były one możliwe do spełnienia przez podmioty ekonomii społecznej. Tymczasem jeszcze ciągle dominuje najniższa cena jako jedyne kryterium. Nie sprzyja to rozwojowi ekonomii społecznej. Zaczyna się to zmieniać.

Czy samorządy mają jakieś obawy związane ze zlecaniem zadań podmiotom ekonomii społecznej?

Jedną z najważniejszych przeszkód w zlecaniu zadań jest to, że małe gminy nie mają zbyt wielu zamówień powyżej 30 tysięcy euro, które udzielane są na podstawie Ustawy Prawo zamówień publicznych. Samorządy mają obawy, które nie są do końca bezpodstawne. Chodzi przede wszystkim o zasadę uczciwej konkurencji i efektywności wydawania środków publicznych. Jest to najważniejsza obawa związana ze stosowaniem kryteriów poza cenowych. Tymczasem, konstruując odpowiednio wewnętrzne regulacje udzielania zamówień podprogowych, mogą zlecać liczne zadania własne podmiotom ekonomii społecznej, w tym spółdzielniom socjalnym, organizacjom pozarządowym i podmiotom reintegracyjnym.

Podczas bezpośrednich spotkań z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego z naszego regionu miała Pani okazję zapoznać się z przykładami współpracy JST z organizacjami pozarządowymi. Czy może nam Pani wskazać, które samorządy wykazują się dobrymi praktykami w tym zakresie?

Są w regionie gminy, jak Wydminy, gdzie współpraca z podmiotami ekonomii społecznej układa się bardzo dobrze. Samorządy są również współzałożycielami spółdzielni socjalnych, jak w gminach Miłki i w Dobrym Mieście. Wtedy zakres współpracy może być znacznie szerszy, ponieważ *Ustawa Prawo zamówień publicznych* daje możliwość udzielania zamówień wewnętrznych w tzw. trybie in house.

Czy w związku z tym organizacje pozarządowe chętnie biorą udział w postępowaniach o udzielenie zamówień publicznych?

O zamówienia publiczne ubiega się stosunkowo niewiele organizacji pozarządowych zaliczanych również do podmiotów ekonomii społecznej. Przeważnie biorą one udział w konkursach dla organizacji pozarządowych. Patrząc w drugą stronę, spółdzielnie socjalne nie wiedzą, że zgodnie z nowelizacją *Ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie z 2017 roku* do konkursów dla organizacji pozarządowych mogą się zgłaszać również spółdzielnie socjalne. Często nie wiedzą o tym również pracownicy jednostek samorządu terytorialnego. Nie wszyscy mają świadomość, że współpracę z organizacjami pozarządowymi należy traktować jako instrument zarówno rozwoju lokalnego, jak również ekonomii społecznej.

W jaki sposób rozbudzać zatem świadomość przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego na temat korzyści, jakie niesie współpraca z organizacjami pozarządowymi?

Na zlecenie zadań publicznych podmiotom ekonomii społecznej trzeba spojrzeć kompleksowo. Chodzi o to, aby dostrzegać w nim narzędzie do rozwiązywania problemów społecznych. Dlatego tak ważne jest dobre przygotowanie dokumentów planistycznych jednostek samorządowych, szczególnie strategii rozwiązywania problemów społecznych. Strategia ta powinna zawierać pogłębioną diagnozę stanu rozwoju ekonomii społecznej w gminie lub w powiecie, jak również skalę i natężenie problemów społecznych. Dzięki takiej diagnozie możliwe będzie określenie obszarów, w jakich może rozwijać się ekonomia społeczna. Ważne jest, aby w takiej strategii jasno wskazać, że zlecenie zadań publicznych w trybie *Ustawy Prawo zamówień publicznych*, czy *Ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie*, a także udzielanie zamówień podprogowych należy traktować jako instrumenty wspierające ekonomię społeczną. Wówczas łatwiej jest opracować wspomniane wcześniej regulamin udzielania zamówień publicznych.

Jak są Pani doświadczenia; w których województwach jednostki samorządu terytorialnego zlecają usługi podmiotom ekonomii społecznej? Jakie dobre praktyki stosowane w innych regionach może nam Pani polecić?

Jak najbardziej można korzystać z dobrych praktyk wypracowanych w innych regionach. Jedną z nich są praktyki Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Zielonej Górze, który zainicjował prace nad regulaminem udzielania zamówień poniżej 30 tysięcy euro obowiązującego we wszystkich departamentach Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego oraz stosuje z powodzeniem klauzule społeczne. Wiele zależy od zrozumienia wagi zagadnienia przez władze lokalne, dlatego szkolenia i doradztwo w zakresie zlecenia zadań publicznych podmiotom ekonomii społecznej są nadal potrzebne. Potwierdzali to również przedstawiciele gmin biorących udział w doradztwie.

Dziękuję za rozmowę.

Rozmawiała **Monika Krzyszoń**
specjalista ds. budowania współpracy z JST

Edukacja młodzieży w obszarze ekonomii społecznej na przykładzie włoskim

Relacja z wizyty przedstawicieli Regionu Umbria na Warmii i Mazurach

W dniach **4–8 czerwca br.** Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie był organizatorem wizyty delegacji przedstawicieli Regionu Umbria (Włochy). Ze strony włoskiej w wizycie uczestniczyli: Pan Enrico Libera, Pan Carlo di Somma oraz Pani Anna Lisa Lelli.

Głównym celem wizyty była wymiana doświadczeń na temat roli ekonomii społecznej w rozwoju regionalnym oraz edukacji młodzieży w obszarze ekonomii społecznej.

W dniu **5 czerwca 2019 r.** członkowie delegacji włoskiej wzięli udział w spotkaniu z przedstawicielami Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie warmińsko-mazurskim. Spotkanie otworzyła Pani Wiesława Przybysz- dyrektor Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie, która opowiedziała o aktualnym stanie ekonomii społecznej w regionie oraz o jej rozwoju na przestrzeni ubiegłych lat. Jako druga głos zabrała Pani Anna Lisa Lelli, która przedstawiła aktualny system wsparcia ekonomii społecznej we Włoszech oraz opowiedziała o realizowanym przez Region Umbria wraz z przedstawicielami Stowarzyszenia

Cooperative projekcie pt. „Szkoła innowacji społecznej” dotyczącym m.in. naprzemiennego systemu kształcenia. Polega on na współpracy różnych wydziałów Uczelni np. wydziału społecznego z wydziałem ekonomicznym. Kolejne wystąpienie należało do Pana Carlo Di Somma, który podzielił się doświadczeniami związanymi z realizacją projektu z zakresu kształcenia naprzemiennego.

Następnie na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie odbyło się spotkanie ze studentami i kadrą dydaktyczną uczelni wyższej. Była to doskonała okazja do zapoznania się z systemem edukacji studentów w obszarze ekonomii społecznej.

Podczas trwania wizyty Włosi odwiedzili także dobrze funkcjonujące podmioty ekonomii społecznej w regionie, tj. Kuźnię społeczną w Olsztynie, Garncarską Wioskę w Kamionce k. Nidzicy, Stowarzyszenie Łyńskie Centrum Rozwoju AŁNA, Pijalnię Ziół prowadzoną przez Spółdzielnię Socjalną „NEGOCJATOR” na terenie Muzeum Budownictwa Ludowego – Parku Etnograficznego w Olsztynku. Nadmienić należy, iż delegacja włoska wyraziła podziw, jak na przestrzeni ostatnich kilku lat rozwinęła się

na tak dużą skalę ekonomia społeczna w regionie Warmii i Mazur.

Ponadto w dniach 7–8 czerwca br. na Warmii i Mazurach odbywały się VII Warmińsko-Mazurskie Dni z Ekonomią Społeczną. Jednym z elementów tych Dni była konferencja zorganizowana w ramach projektu pozakonkursowego ROPS pt. „Ekonomia społeczna

w turystyce Warmii i Mazur”. Uczestnicy konferencji mieli okazję wysłuchać prelekcji na temat roli ekonomii społecznej w rozwoju regionalnym na przykładzie regionu Umbria we Włoszech.

Podczas wizyty strona włoska miała okazję zwiedzić nie tylko funkcjonujące w regionie podmioty ekonomii społecznej, ale także

zapoznać się z dziedzictwem kulturalnym Warmii i Mazur, tj. Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie oraz Muzeum Warmińskim w Lidzbarku Warmińskim.

Magdalena Mańkowska

koordynator projektu „Ekonomia społeczna na Warmii i Mazurach”

Podsumowanie zagranicznej wizyty studyjnej w Hiszpanii

W dniach 25–28 czerwca 2019 r. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego zorganizował zagraniczną wizytę studyjną do *Hiszpanii w ramach* projektu pozakonkursowego „*Ekonomia społeczna na Warmii i Mazurach*” na lata 2018–2020.

W wizycie studyjnej udział wzięło 18 osób, ze środowiska ekonomii społecznej na Warmii i Mazurach, a także reprezentanci Uniwersytetu Warmińsko Mazurskiego w Olsztynie oraz Elbląskiej Uczelni Humanistyczno-Ekonomicznej.

Celem wizyty było zapoznanie się uczestników ze strukturą i organizacją hiszpańskiego systemu przedsiębiorczości społecznej w wybranych kluczowych sferach rozwoju. Program przewidywał:

- zapoznanie się z doświadczeniami podmiotów ekonomii społecznej w Hiszpanii, w tym z systemem planowania, zarządzania i organizacji oraz realizowanymi przez dane instytucje zadaniami;
- zapoznanie się z najnowszymi i innowacyjnymi tendencjami rozwoju polityki społecznej w Hiszpanii, w tym prowadzoną

aktywizacją środowisk lokalnych;

- prezentację dobrych praktyk z obszaru hiszpańskiej przedsiębiorczości społecznej;
- zapoznanie się z zasadami współpracy przedsiębiorstw społecznych z otoczeniem sektora ekonomii społecznej w oparciu o realizowany model partnerstwa, w tym z zasadami współpracy z lokalnym samorządem.

Uczestnicy wizyty odwiedzili 6 ośrodków ekonomii społecznej. Pierwszym z nich był **Altrapolab**, organizacja specjalizująca się

w kreatywnych formach recyklingu odzieży i tekstyliów. Oprócz kreatywnego wzornictwa i produktowych innowacji prowadzi również różnorodne warsztaty i kursy dla dorosłych, młodzieży i dzieci ukierunkowane na odpowiedzialną konsumpcję różnych produktów użytkowych i poszukiwanie możliwości nowych zastosowań produktów po ich wcześniejszej modyfikacji. Atrapolab współpracuje też z placówkami kulturalnymi, teatrami, projektując elementy scenografii teatralnej, kostiumy i dekoracje.

Bardzo interesująca okazała się wizyta mająca na celu zapoznanie się z możliwościami i realizowanymi zadaniami platformy **MARES (Vivero de Iniciativas Ciudadanas)**. To rodzaj platformy typu open source (otwarte źródło), ukierunkowanej na współpracę, upowszechnianie i promowanie inicjatyw obywatelskich oraz transferowanie innowacyjnych pomysłów do przestrzeni publicznej. Inicjatywy te uwzględniają nowe koncepcje i metody działania tzw. alternatywne sposoby realizacji pomysłów. Platforma funkcjonuje na zasadach polskiego ośrodka wsparcia ekonomii społecznej. Powołanie takiego podmiotu było inicjatywą samorządu madryckiego.

Platforma zatrudnia obecnie około stu osób. Jest finansowana w 80% ze środków unijnych, pozostałe 20% zapewnia samorząd. Jej głównym celem jest transfer do przestrzeni publicznej innowacyjnych rozwiązań inicjowanych przez podmioty ekonomii społecznej lub osoby, które takie podmioty chcą powołać i mają konkretny pomysł.

MARES uwzględnia pięć osi działania:

- transport publiczny,
- żywność, sektor spożywczy,

- recykling,
- energię odnawialną,
- opiekę nad dziećmi, niepełnosprawnymi i osobami starszymi.

Organizacja działa jak polski inkubator przedsiębiorczości. W Madrycie są 4 takie ośrodki. Ten wizytowany przez przedstawicieli z Warmii i Mazur znajduje się w centrum stolicy Hiszpanii, w wyremontowanym przez urząd miasta budynku. Pozostałe trzy zlokalizowane są na peryferiach miasta.

Platforma MARES stanowi rodzaj pomostu między podmiotami oferującymi usługi i produkty w wymienionych pięciu obszarach a administracją publiczną, co ma wpływ na sprawniejsze przeniesienie inicjatyw obywatelskich do przestrzeni społecznej. Inicjuje i koordynuje współpracę w ramach struktury sieciowej. Wpływa na realizację polityki społecznej w mieście. Stwarza nowe możliwości młodym ludziom. Udziela wsparcia merytorycznego podmiotom ekonomii społecznej lub przedsiębiorstwom, które chcą się przekształcić w podmiot ekonomii społecznej. Zapewnia

doradztwo podatkowe, finansowe, pośredniczy w pozyskiwaniu kredytów z tzw. banków etycznych. Umożliwia kontakt z ekspertami i pomoc w opracowaniu biznesplanu, strategii marketingowej danego przedsięwzięcia, przeprowadzeniu analizy rynku, analizy branży, zapewnia obsługę księgową, informatyczną itp. Możliwe jest także pozyskiwanie ekspertów do realizacji konkretnego niszowego projektu. W siedzibie MARES podmioty objęte pomocą mogą zorganizować akcję promocyjną swojej oferty produktowo-usługowej połączoną ze sprzedażą. Tego typu akcje mogą mieć jednak charakter incydentalny.

Vivero de Iniciativas Ciudadanas jest organizacją otwartą, opartą na współpracy i ukierunkowaną na promowanie, rozpowszechnianie i wspieranie inicjatyw związanych z poprawą jakości życia w mieście. Monitoruje inicjatywy obywatelskie, usprawnia sieci współpracy, umożliwia tworzenie społeczeństwa sieciowego, koordynuje działania podmiotów, zapewnia dostęp do specjalistycznej wiedzy. Organizuje też szkolenia

uwzględniające potrzeby wynikające z aktualnie realizowanych projektów lub projektów przygotowywanych do realizacji. Docelowo ma to wpływ na podnoszenie jakości życia społeczeństwa obywatelskiego.

Transfer wiedzy odbywa się nie tylko na tradycyjnych szkoleniach, ale także na spotkaniach, sesjach informacyjnych, w przestrzeni wirtualnej oraz eventach. Przez trzy lata istnienia zrealizowano wspólnie 450 projektów. Można przyjąć, że każde centrum zrealizowało przez ten czas ponad 110 projektów. Obecnie ze wsparcia MARES korzysta 80 podmiotów. Przykład tej działalności można potraktować jako modelowy.

Tego samego dnia zaplanowana była również wizyta w **Grupie Tangente**, działającej jako spółdzielnia. Tangente to organizacja społeczno-przedsiębiorcza oferująca wysokiej jakości usługi definiowane przez takie wartości, jak: równość, zrównoważony rozwój, różnorodność, partycypacja społeczna i rozwój lokalny. Przedstawiciele spółdzielni od ponad 12 lat prowadzą działalność go-

spodarczą w różnych obszarach oraz realizują rozmaite projekty, jak na przykład projekt restauracji agroekologicznej.

W drugim dniu wizyty, uczestnicy mogli zapoznać się ze strukturą i zadaniami **Recumadrid**. To rodzaj organizacji non profit, której celem jest wdrożenie do aktywności społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Działalność

firmy sprowadza się do pozyskiwania i recyklingu dużych urządzeń i maszyn oraz przedmiotów codziennego użytku. Recumadrid prowadzi sprzedaż artykułów z tzw. drugiej ręki. Są to odrestaurowane meble, naprawiona odzież oraz inne przedmioty użytkowe. Posiada własny sklep w Madrycie. Organizacja prowadzi także szkolenia z zakresu konserwacji mebli i innych przedmiotów codziennego użytku. Uczestnicy wizyty mie-

li również okazję odwiedzić sklep społeczny prowadzony przez mniejszą organizację.

Kolejny wizytowany podmiot w Madrycie to **Germinando**. Celem organizacji jest wspieranie inicjatyw publicznych i prywatnych nastawionych na zrównoważony rozwój i ochronę środowiska. Germinando promuje przedsiębiorczość, której nadrzędnymi celami są tworzenie miejsc pracy i troska o środowisko naturalne. Organizuje kursy z zakresu agrokultury ekologicznej i ogrodnictwa. Germinando zrywa z biznesowym modelem, w którym nadrzędnym celem działalności gospodarczej jest uzyskanie jak najwyższych korzyści ekonomicznych.

Ostatnim wizytowanym podmiotem było przedsiębiorstwo ekonomii społecznej **La Corriente – Ecooo**. Ecooo to organizacja non profit inicjująca różne przedsięwzięcia związane z energią odnawialną. ECOO promuje i popularyzuje wiedzę na temat innowacyjnych możliwości

pozyskiwania energii odnawialnej. Prowadzi w tym obszarze działalność gospodarczą, komercjalizując energię elektryczną w stu procentach odnawialną i promuje rozwiązania nastawione na samowystarczalność energetyczną i autokonsumpcję. La Corriente organizuje szkolenia i edukuje społeczeństwo w duchu odpowiedzialności za środowisko naturalne, co należy uznać za bardzo cenną inicjatywę.

Organizowana przez samorząd województwa wizyta studyjna w Madrycie była doskonałą okazją do zapoznania się i zrozumienia zasad współpracy oraz realizacji

zadań przez przedsiębiorstwa społeczne funkcjonujące w Hiszpanii. Wizyta studyjna to także świetna okazja do nawiązania nowych, ciekawych kontaktów międzynarodowych, dzięki którym możliwe będzie w niedalekiej przyszłości adaptowanie madryckich rozwiązań również w naszym województwie. Dobre praktyki z obszaru funkcjonowania ekonomii społecznej w Hiszpanii będą promowane i upowszechniane na kolejnych wydarzeniach organizowanych przez ROPS w Olsztynie.

Dariusz Józwiak

specjalista ds. współpracy nauki, biznesu i ekonomii społecznej

Podsumowanie konferencji pt.

„Ekonomia społeczna w turystyce Warmii i Mazur”

7 czerwca 2019 r. w Olsztynie Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego zorganizował konferencję pt. **„Ekonomia społeczna w turystyce Warmii i Mazur”** w ramach obchodów VII Warmińsko-Mazurskich Dni z Ekonomią Społeczną. Wydarzenie finansowane było w ramach projektu pozakonkursowego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej **„Ekonomia społeczna na Warmii i Mazurach” na lata 2018–2020**.

Konferencja skierowana była do przedstawicieli branży turystycznej, jednostek samorządu terytorialnego, jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej, instytucji rynku pracy, organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej, a także przedstawicieli sektora edukacji i biznesu oraz kadry ośrodków wsparcia ekonomii społecznej z województwa warmińsko-mazurskiego.

Konferencję otworzyła Pani Katarzyna Koplńska, zastępca dyrektora Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie. **W spotkaniu udział wzięło ponad 120 osób** z całego województwa warmińsko-mazurskiego.

Uczestnicy konferencji mieli okazję wysłuchać prelekcji na temat roli ekonomii społecznej w rozwoju regionalnym na przykładzie regionu Umbria we Włoszech.

Następnie wystąpiła Pani **Grażyna Leszczyńska**, Członek Zarządu Spółdzielni Socjalnej Mazurskie Morze Możliwości, która opowiedzia-

ła o budowaniu oferty turystycznej regionu wokół lokalnych zasobów przy wykorzystywaniu środków z Unii Europejskiej. Pani Grażyna Leszczyńska jako członek sektora spółdzielczego podzieliła się swoimi doświadczeniami związanymi z ubieganiem się o dotacje przeznaczone na budowanie infrastruktury turystycznej na Warmii i Mazurach z wykorzystaniem środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014–2020 przez podmioty ekonomii społecznej. Przykładem podmiotu, który z powodzeniem składał wnioski i otrzymywał dofinansowanie w formie zwrotnej oraz bezzwrotnej jest Spółdzielnia Socjalna „Korab” z siedzibą w Orzyszu. Przedsiębiorstwo Społeczne na co dzień prowadzi usługi morskie i śródlądowe na terenie Zalewu Wiślanego oraz Helu. W roku 2018 Spółdzielnia za pośrednictwem Lokalnej Grupy Działania „Mazurskie Morze” ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa na lata 2014–2020 wybudowała pomost pływający na jeziorze Orzysz. Wartość inwe-

stycji to blisko 56.580,00 zł. Dofinansowanie było na poziomie 70% w kwocie 39.606,00 zł.

W kolejnej części konferencji wystąpił Pan **Michał Grajewski** – Prezes Zarządu Stowarzyszenia „Inspiratornia” z Elbląga, który opowiedział licznie przybyłym gościom o sile mediów społecznościowych w rozwoju Start Up-ów ekonomii społecznej na przykładzie serwisu internetowego YouTube. Pan Michał, który na co dzień występuje pod artystycznym pseudonimem „Kapitan Przyczepa”, pokazał jak ważną rolę w budowaniu wiarygodności i potencjału biznesowego w branży turystycznej może odegrać internetowy kanał społecznościowy YouTube. Pan Michał wraz ze swoimi znajomymi i bliskimi założył Przedsiębiorstwo Społeczne, które pomimo, iż działa w Polsce zaledwie od roku, już osiąga ogromne sukcesy biznesowe. Jego pseudonim artystyczny znany jest wszystkim osobom, które chociaż trochę interesują się kamperami, campingiem i wszystkim co z tym związane.

Kolejnym prelegentem, który zawiątał do Olsztyna z obrzeży województwa był Pan **Dariusz Morsztyn** – Wódz Naczelny Stowarzyszenia Harcerski Ruch Ochrony Środowiska im. Świętego Franciszka z Asyżu. Pan Dariusz, szerzej znany w środowisku jako „Biegnący Wilk”, opowiedział o niespotykanym miejscu, jakim niewątpliwie jest obszar Republiki Ściborskiej. Miejsce, którego próżno szukać na mapach, położone jest na skraju dwóch powiatów – węgorzewskiego oraz gołdapskiego. Republika Ściborska to jedno z nielicznych naturalnych miejsc w regionie Warmii i Mazur, gdzie ostatnie budowle powstały jeszcze przed II wojną światową. Obecnie powstają tam muzea tzw. Chaty Traperskie. W Republice Ściborskiej panują zupełnie inne zasady niż na terenie całego województwa. Zabrania się tam spożywania alkoholu, wyrobów tytoniowych czy grillowania. Wszystko musi tam być zgodne z harmonią życia, w zgodzie z naturą. Nic więc dziwnego,

że to miejsce chętnie odwiedzane jest przez miłośników survivalu.

Po przerwie uczestnicy konferencji mieli okazję wysłuchać prelekcji **Pana Dariusza Grzebały**, Prezesa Stowarzyszenia Łyńskiego Centrum Rozwoju „AŁNA” pt. „Wioski tematyczne szansą rozwoju ekonomii społecznej na Warmii i Mazurach”. Pan Dariusz opowiedział w jaki sposób doszło do założenia Przedsiębiorstwa Społecznego na bazie wsi z motywem przewodnim. Stowarzyszenie Łyńskie Centrum Rozwoju „AŁNA” położone jest na terenie parku krajobrazowego w rezerwacie przyrody „Źródła Rzeki Łyny”. To dzięki bogactwu naturalnemu Stowarzyszenie może wykorzystywać walory przyrody do prowadzenia działalności gospodarczej opartej przede wszystkim na ruchu turystycznym. Dużym wyzwaniem dla organizacji jest zadbanie o to by, po sezonie, który w Polsce jest niestety krótki, przyciągnąć również tury-

stów. Przedsiębiorstwo Społeczne na co dzień prowadzi sklep z pamiętkami i napojami w środku rezerwatu, a ponadto oferuje odwiedzającym indywidualnie lub grupowo zwiedzanie źródeł Łyny, zabytkowego kościoła, cmentarza pobitewnego, warsztaty mydlarskie, wiejskie party, ogniska integracyjne, wydarzenia kulturalne, a także posiada w swoich zasobach ofertę świąteczną – Wielkonoćną oraz Bożonarodzeniową.

W dalszej części konferencji wystąpiła Pani **Ewa Daniszewska**, Prezes Stowarzyszenia „Sportowe Pasje” w Stradunach, która opowiedziała o tym, jak pasje i hobby można przekuć na prowadzenie działalności gospodarczej w charakterze przedsiębiorstwa społecznego. Firma społeczna z powodzeniem może oferować przybyłym na Mazury atrakcyjny sposób spędzania wolnego czasu w postaci wypożyczenia sprzętu wodnego. Mimo iż organizacja nie ma swojej siedziby w paśmie największych jezior Warmii i Mazur, takich jak: Śniardwy, Mamry, Niegocin itd., to przybyłym turystom oferuje niezatłoczone i komfortowe warunki do żeglownia na Jeziorze Starduńskim.

Konferencję zakończył panel dyskusyjny, do którego zaprosiła Pani **Marta Gołąb-Kocięcka** z TVP Olsztyn, która moderowała całe spotkanie.

Dariusz Józwiak

specjalista ds. współpracy nauki, biznesu i ekonomii społecznej

Wioski tematyczne

jako przykład innowacyjności w turystyce Warmii i Mazur

Wioski tematyczne stanowią obecnie coraz popularniejszą formę ożywienia gospodarczego terenów wiejskich poprzez integrację lokalnej społeczności. Dzięki współpracy lokalnej społeczności z instytucjami, samorządem oraz przedsiębiorstwami turystycznymi przy tworzeniu produktu turystycznego lub usługi istnieje możliwość poprawy sytuacji ekonomicznej na danym terenie oraz tworzenie nowych miejsc pracy.

Pomysł na zakładanie wiosek tematycznych nie jest nowy. W Europie Zachodniej pierwsze wioski tematyczne powstały w połowie lat 90. XX wieku na terenie Dolnej Austrii. Ich kreowanie miało związek z programem odnowy wsi i poprawą ich sytuacji gospodarczej. Do dzisiaj,

poza Austrią, największą popularnością cieszą się wioski tematyczne powstałe w Niemczech, Belgii, a także we Francji i Portugalii. W przypadku krajów pozaeuropejskich występują często m.in. w USA, Kanadzie, Australii, Chinach, Korei Południowej. Pierwsze wioski tematyczne w Polsce na większą skalę zaczęły powstawać na początku XXI wieku. Korzystano przy tym często z doświadczeń państw zachodnich.

Na Warmii i Mazurach znajduje się kilkanaście wiosek tematycznych, czyli nowoczesnych projektów promujących turystykę w małych miejscowościach i wsiach. Można w nich między innymi wypiekać chleb, wcielić się w zielarza, poznać obyczaje ludowe, degustować miody i nalewki ziołowe, tworzyć rękodzieło ludowe, samodzielnie

wykonać garnki z gliny lub zabawki z kawałków drewna.

Przy tworzeniu wioski tematycznej główny wysiłek skierowany jest na przygotowanie zajęć warsztatowych, programu edukacyjnego, gier i zabaw, a nie na tworzenie materialnego zaplecza. Nie ma jednej, ogólnej metody tworzenia wioski tematycznej. Inaczej proces ten przebiega tam, gdzie są już podstawy takiej wioski, np. wcześniejsza specjalizacja związana z rolnictwem, czy rzemiosłem albo osobliwości przyrodnicze czy wyraźne zasoby kulturowe, a inaczej we wsi, w której nie ma wyraźnych podstaw specjalizacji. Inaczej w wiosce, gdzie jest wielu liderów i są tradycje wspólnych działań, a zupełnie inaczej tam, gdzie brakuje liderów i aktywności społecznej.

Węgój

Wieś Warmińskich Straszycel

Węgój to wieś zlokalizowana w powiecie olsztyńskim, w gminie Biskupiec. Jest idealnym miejscem dla spragnionych przygód, można tam spotkać postacie z legend warmińskich, poznać obyczaje ludowe. Można również wypocząć na pięknie zagospodarowanej plaży nad jeziorem, skosztować wiejskich przysmaków, posłuchać zespołów regionalnych w strojach ludowych, a także obejrzyć pokaz ognia na łonie natury. W tym miejscu jest możliwość skorzystania z wyjątkowej ścieżki rowerowej

wśród malowniczych krajobrazów, pełnych lasów i jezior. Po drodze można spotkać drewniane rzeźby różnych legendarnych postaci warmińskich.

Prosty lud Warmii i Mazur musiał sobie radzić ze zrozumieniem przeróżnych zjawisk przyrody czy dziwnych zdarzeń w życiu. Wierzono więc w czary, przesady. Przekazywano sobie wierzenia z ust do ust i utrwalano w praktyce. To zainspirowało założycieli Stowarzyszenia wszechstronnego

rozwoju „Pasja” ze Stryjewa koło Biskupca, zmobilizowało ich do odtworzenia zwyczajów ludowych i wprowadzenia ich w życie w formie zabawy.

Twórcy wioski tematycznej Węgój – Wieś Warmińskich Straszyleł, pragnęli stworzyć coś co będzie

bawiło i uczyło. Integracja i zabawa na świeżym powietrzu ma za zadanie przekazanie i kultywowanie starych warmińskich wierzeń i tradycji warmińskich.

Ofertą specjalną i głównym produktem wioski tematycznej jest gra terenowa pt. „Warmińskie

Straszdyła – gra fabularna trwająca około 2,5 h zakończona pieczeniem kielbasek na ognisku. Uczestnicy gry poruszają się w terenie za pomocą mapy i muszą odnaleźć wszystkie straszdyła ukryte gdzieś nad jeziorem, w lesie czy na polnych drogach. Po wykonaniu wszystkich zadań rozpoczyna się szukanie skarbu ukrytego przez krasnoludka. Cała zabawa trwa około 4 h, która prowadzona jest przez Warmiankę ubraną w przepiękny regionalny strój warmiński.

Wśród lasów i jezior tej cudownej krainy skrywają się przeróżne widma i upiory. Wśród nich: Smętek, Kłobuk, Gierach, Topich, Kałudki (krasnoludki), Diabeł, Babojedza, Czarownica, Wiła, Zmora, Rusałki, Ałna. Wszystkie te stwory można poznać osobiście. Nietypowi gospodarze wioski bawią, uczą oraz integrują.

Wieś tematyczna Warmińskie Straszdyła zaprasza przez cały rok zarówno grupy, jak i turystów indywidualnych. Aby skorzystać z zaproponowanych atrakcji, należy wcześniej zadzwonić i umówić się.

Bukwałd

Wioska Gręplarska Pachnąca Ziołami

Bukwałd – wieś położona w powiecie olsztyńskim, w gminie Dydwy. W 2010 roku powstało tu **Stowarzyszenie Przyjaciół wsi**

Bukwałd, którego celem była integracja mieszkańców oraz rozwój i promocja wsi. W 2017 roku narodził się pomysł powstania wioski tematycznej, której ideą było stworzenie miejsc pracy dla mieszkańców wsi. Wieś Bukwałd posiada tzw. „Owczą Górkę” usianą pachnącą trawą i ziołami oraz słynie z tradycji owczarskiej.

Wioska Gręplarska Pachnąca Ziołami, zagubiona wśród warmińskich wzgórz i lasów, położona jest w najczystszej rejonie Warmii nad przepięknym jeziorem Bukwałd. Motywem przewodnim wioski

jest gręplarstwo i zielarstwo. Gręplarstwo obejmuje wszystko to, co jest związane z przeróbką wełny owczej zaraz po jej uzyskaniu, natomiast zielarstwo to kultywowanie tradycji kulinarnych związanych z ziołami.

Wioska tematyczna oferuje warsztaty pt. **„Od przędzy do własnych pieniędzy”**, gdzie na zajęciach z własnoręcznie pozyskanej przędzy można wyrobić sobie rzeczy użytkowe takie jak: swetry, szale, rękawice, czapki, które następnie można sprzedać. Kolejną atrakcją warsztatów jest

samodzielne farbowanie wełny z użyciem naturalnych barwników pochodzących z roślin tujejszych łąk. Zajęcia prowadzone są zarówno dla dorosłych, dzieci oraz młodzieży. Członkowie Stowarzyszenia mają możliwość pokazania młodszemu pokoleniu zanikające rękodzieło, jakim jest choćby robienie na drutach.

W cyklu warsztatów **„Od suszu do animuszu”** poświęconemu zbiorowi oraz suszeniu ziół uczestnicy mają możliwość zrobienia samodzielnie różnych mieszanek zapachowych oraz ziołowych do picia. Zrobione podczas warsztatów woreczki zapachowe uczestnik może zabrać do domu.

Warsztaty kulinarne pod nazwą **„Chwastożercy”** organizowane są dla osób dorosłych, które są miłośnikami dzikich roślin jadalnych. Przybliżają one warmińską florę oraz zapomniane receptury zielarskie, a także informacje jak pozyskiwać składniki do przyrządzenia potraw i napojów zdrowotnych. Podczas takiego spotkania uczestnicy przygotowują cztery

potrawy, które następnie spożywają. Warsztaty te odbywają się w okresie od maja do lipca, kiedy można na łąkach i w lesie zerwać najwięcej ziół.

Inną propozycją wioski tematycznej są warsztaty **„kosmetyków naturalnych”**, czy warsztat **„magicznych maści matki natury”**. Podczas tych zajęć uczestnicy mogą wykonać własne, naturalne kosmetyki bądź

ekologiczne kremy lecznicze czy też maści z użyciem aktywnych wyciągów roślinnych.

Ciekawą atrakcją wioski jest wizyta w siedlisku Brewilla, w jedynym na Warmii gospodarstwie, gdzie hoduje się czworonożne owce św. Jakuba. Można się tam dowiedzieć z jakich owiec pozyskuje się wełnę do warsztatów oraz posłuchać opowieści o unikalnej hodowli owiec.

Brąswałd

Przystanek Warmia

Brąswałd – wieś w powiecie olsztyńskim, w gminie Dywity. Brąswałd to jedno z najważniejszych miejsc polskiej szkoły. Tutaj bije warmińskie serce. Tutaj urodziła się słynna warmińska poetka Maria Zientara-Malewska.

Fundacja Prymus, ale także Gmina Dywity dbają o warmińskie dziedzictwo i coraz lepiej wykorzystują turystyczny, rekreacyjny i koncertowy potencjał tej malowniczej wsi. Od wielu lat **Fundacja Prymus** trzyma pieczę nad Izbą Pamięci Marii Zientary-Malewskiej, historycznym miejscem, które mieści się w budynku dawnej polskiej szkoły. W sezonie można odwiedzić to miejsce i obejrzeć pamiątki po słynnej warmińskiej poetce. Z inicjatywy Fundacji Prymus co roku odbywa się konkurs recytatorski im. Marii Zientary-Malewskiej.

Brąswałd to także znakomite miejsce dla miłośników aktywnego wypoczynku oraz kajaków, rowerów i dużych wydarzeń muzycznych. We wsi nad Kanałem Łyny funkcjonuje profesjonalna stacja kajakowa z potrzebną infrastrukturą, jak prąd, woda, miejsce pod ognisko, czy rozbiście namiotów. Przez Brąswałd biegnie też pieszy czerwony **Szlak Kopernikowski**, są też ścieżki rowerowe, przebiega tu również Warmińska Łynostrada. W pobliżu wsi funkcjonuje też **Stajnia Brąswałd**, więc powody do zadowolenia będą mieli również amatorzy jazdy w siodle. Dla miłośników regionalnych imprez i folkloru co roku w każdą pierwszą niedzielę września organizowany jest tradycyjny **Kiermas Warmiński i Gminne Święto Płonów**. Główne atrakcje imprezy to konkurs wieńców dożynkowych, występy grup folklorystycznych, orkiestry dętej, a także gwiazd muzyki tanecznej.

Idea wiosek tematycznych stanowi atrakcyjną propozycję zarówno dla wsi o skromniejszym potencjale turystycznym i mniejszych szansach rozwojowych, jak również dla miejscowości o wysokich

walorach turystycznych. Twórcy wiosek tematycznych w innowacyjny sposób przyczyniają się do rozwoju wsi i aktywizacji ich mieszkańców. Wspólna praca

przy ich tworzeniu angażuje całe rodziny, przyczyniając się do integracji społecznej i zawodowej mieszkańców. Podnosi się przy tym także poziom estetyki polskich wiosek.

Monika Krzysztoń
specjalista ds. budowania
współpracy z jednostkami
samorządu terytorialnego

Źródła:

1. Krzysztof Sala, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie Instytut Politologii, *Wioski tematyczne jako przykład innowacyjności w turystyce wiejskiej*, Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie, t. 30, nr 2,

czerwiec 2016, <http://zn.mwse.edu.pl/ebooki/30/117-126.pdf> (dostęp z dnia 28.08.2019 r.)

2. <http://przyjacielebukwaldu.pl/> (dostęp z dnia 28.08.2019 r.)

3. Folder informacyjny wydany przez LGD *Warmiński Zakątek* pt. „Warmińskie Wsie Tematyczne”, <http://warminskizakatek.com.pl>.

Źródłana Wioska

W małej, ale klimatycznej miejscowości Łyna w Gminie Nidzica od 2013 roku działa Stowarzyszenie Łyńskie Centrum Rozwoju „AŁNA”. Stowarzyszenie utworzyli mieszkańcy wsi Łyna, którzy chcieli, aby ich miejscowość była coraz piękniejsza i ponownie była centrum życia kulturalnego okolicy.

Założyciele marzyli o tym, aby ich miejscowość była odwiedzana przez turystów. Turyści w Łynie byli zawsze, ze względu na znajdujący się w pobliżu Rezerwat Przyrody Źródeł Rzeki Łyny im. Prof. Romana Kobendzy, ale Centrum chciało, by było ich jeszcze więcej. Z inicjatywy jednego z członków, który nawiązał współpracę z Warmińsko-Mazurskim Stowarzyszeniem Fotograficznym BLUR z Olsztyna, odbył się wielki plener fotograficzny, którego finałem było pokazanie światu fotografii wykonanych przez profesjonalistów na Źródłach Łyny. Wystawa odwiedziła kilka miast Warmii i Mazur m.in. Olsztyn, Dobrze Miasto, Lidzbark Warmiński, Nidzicę i cieszyła się dużą popularnością. Plener był motorem napędowym późniejszych działań.

Stowarzyszenie w 2017 roku zaczęło myśleć nad zatrzymaniem u siebie turystów, których przybywało do wsi około 5000 rocznie. I tak los chciał, że pewnego dnia zadzwoniła do AŁNY animatorka Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej w Nidzicy pani Joanna Rybacka-Barisic, która chciała porozmawiać o ekonomizacji stowarzyszenia. Zachęcała mieszkańców do aktywności w zakresie ekonomii społecznej. Zawsze chcieliśmy, aby Łyna była wsią tematyczną i tę markę zaczęliśmy powoli kreować. Wymyślono produkty, sposób zarabiania pieniędzy na działania. W ramach animacji powstała kon-

cepcja funkcjonowania Wsi Tematycznej o nazwie Źródłana Wioska, która dała zatrudnienie 2 osobom.

W ramach wsi tematycznej, Stowarzyszenie zaczęło oferować usługi przewodnika po wsi i rezerwacie, warsztaty mydlarskie, obsługę grup zorganizowanych, a także mały punkt z pamiątkami w Rezerwacie Źródeł Łyny, który dziś jest głównym i w miarę stabilnym źródłem przychodu stowarzyszenia.

Początkowo punkt pracował w soboty i w niedziele po 8 godzin, teraz czas ten jest regulowany przez turystów. Oczywiście pieniądze

w ekonomii społecznej nie są najważniejsze, bo najważniejszy jest człowiek. Jednak pieniądze są niezbędne, aby zaspokoić potrzeby człowieka.

Stowarzyszenie w procesie rekrutacji trafiło na bardzo dobrych, oddanych pracowników, którzy stali się potężnymi filarami działalności stowarzyszenia. Sklepik cieszy się dużą popularnością wśród turystów, którzy idąc na wyprawę po rezerwacie nie spodziewają się sklepu z pamiątkami i dobrą kawą z ekspresu w środku lasu, niemal przy samej rzece. Co najważniejsze, każdy znajdzie coś dla siebie. Klienci, którzy odwiedzili punkt w roku 2018, wracają ze znajomymi w roku bieżącym.

Przychody w sklepiku są na tyle wysokie, że pozwala to na poszerzenie oferty, a także profesjonalizację działań. Porównując rok do roku, przychody stowarzyszenia z samego faktu prowadzenia sklepiku bardzo wzrosły.

Obecnie Stowarzyszenie oczekuje na rozpatrzenie wniosku dotacyjnego w ramach OWES Nidzica, gdzie proponowanymi nowymi usługami i produktami ma być wypożyczalnia namiotów handlowych, stołów biesiadnych, zastawy stołowej, a także usługi gastronomiczne w foodtrucku.

Drugim miejscem, gdzie powstaje zaplecze do przyjmowania grup zorganizowanych są tzw. Łyńskie Błonia, które Gmina Nidzica przekazała w użytkowanie dla stowarzyszenia. AŁNA ze środków FIO utworzyła tam plac zabaw dla dzieci. Z innych projektów m.in. z Działaj Lokalnie, FIO, Otwartych Konkursów Ofert Gminy Nidzica i Urzędu Marszałkowskiego, stowarzyszenie tworzy środowisko przyjazne każdemu. Błonia są miejscem integracji i wypoczynku oraz przeżywania różnych wydarzeń kulturalnych. Najwięk-

szym wyzwaniem dla stowarzyszenia była organizacja koncertu piosenek patriotycznych w wykonaniu „Ferajny z Hoovera”. W kulminacyjnym momencie wydarzenia wspólnie śpiewało piosenki powstańcze około 250 osób.

Obecnie w TVP 3 można obejrzeć film „Lotem nad Krainą Łyny”, którego stowarzyszenie jest producentem, a realizatorem Studio Filmowe „Ruchome Obrazki”.

Centrum współpracuje z wieloma organizacjami z powiatu nidzickiego, ale także z całej Polski. Szczególnie owocna jest współpraca z parafią w Łynie, Orłowskim Centrum Aktywności Lokalnej w Orłowie, Krainą 7 Osobliwości oraz Szkołą Podstawową w Łynie.

Jeżeli chcesz wspierać nas w naszej działalności zapraszamy do kontaktu:

pod nr tel. 887339911

lub zrodlanawioska@gmail.com.

Dariusz Grzebała

Prezes Stowarzyszenia
Łyńskie Centrum Rozwoju „AŁNA”.

Zapraszamy Gości do „Krainy 7 osobliwości”

Stowarzyszenie Towarzystwo Rozwoju Okolic Omulewa „Razem dla Wszystkich”, którego jestem prezesem, działa na rzecz społeczności lokalnej wsi Jabłonka, Wikno, Natać Mała i Natać Duża. Stworzyliśmy w ramach ekonomii społecznej na terenie Gminy Nidzica wioskę tematyczną „Kraina 7 osobliwości” – pełną magii i dobrej energii. Dokładamy wszelkich starań, aby każdy kto do nas zawita przeżył wspaniałą przygodę.

Mamy przyjaciela który skrywa się w wodach **Jeziora Osobliwości**. Jest nim **Wodnik Omulek**, osobowość wesoła, znająca liczne

historie o tajemnicach, skarbach i atrakcjach naszych okolic. On oraz jego rodzina zapewnią Ci dużo rozrywek pełnych wyzwań i śmiechu. Dzięki nim poznasz osobliwości Omulewa.

Rusz na **Szlak Starego Mazura** – ścieżkę dawnych zawodów – leśnika, rolnika i rybaka. Wiesz jak wygląda praca tych ludzi teraz? A wiesz jak wyglądała kiedyś? Opowiedzą Wam o tym ludzie, którzy doskonale znają te zawody z własnego doświadczenia. Pokażą jak ciąć drzewo, nauczą wyplatać sieci czy uprawiać rolę. Nie zapomnij odwiedzić **Eko-skansenu narzędzi rolniczych**.

Dalej trafisz **„Na podwórko pradiadka”**. Tu możesz wziąć udział w grach i zabawach, które dostarczą Ci wielką dawkę śmiechu.

Próbowałeś kiedyś strzelić z procy, która sięga Ci niemalże do pasa, piłeczką tenisową?

Idź na spacer malowniczymi ścieżkami **Magicznego Lasu** i porozmawiaj z leśniczym. Poobserwuj rzadkie gatunki zwierząt zamieszkujących okoliczne gęstwiny, bądź niezwykle rośliny. Poznaj też ich zastosowanie. Ciekawe czym będziemy w stanie Cię zaskoczyć?

Po drodze zboczysz na szlak historyczny, którym odbywały się pierwsze wyprawy po bursztyn, a potem odkryjemy tajemnice ponemieckich bunkrów, rowów przeciwpancernych i stanowisk strzelniczych. Być może te doświadczenia i wyobrażenia pozwolą na to, aby poczuć się jak obrońcy niepodległości.

A może uda Ci się odkryć legendarny **„Skarb generała Samsonowa”** z okresu I wojny światowej. Podobno jest nim skrzynia pełna złotych monet. Legenda głosi, że skarb gdzieś tutaj jest!

Przerwiemy wędrówki, pogadanki i zabawy zapraszając Cię na pyszny domowy posiłek w **Leśnej Kuchni**. Ciekawe, który z naszych omulewskich specjałów przypadnie Ci

do gustu: sandacz w kurkach, pierogi z rybą, babka ziemniaczana, smalec z grzybkami a może zupa grzybowa?

Po posiłku sprawdzimy jakie są Twoje zdolności manualne podczas „warsztatów artystycznych”, gdzie nauczysz się robić „coś z niczego”, pomalować na drewnie Omulka oraz wiele innych...

Zachwyć swoich bliskich jedynym w swoim rodzaju, własnoręcznie wypieczonym chlebem, pieczonym w prawdziwym piecu w **Starej Zagrodzie**.

Tak więc, nie czekaj, spotkaj się z nami, poznaj to, z czego jesteśmy dumni. Zapraszamy do „Krainy 7 osobliwości” nad jezioro Omulew.

www.kraina7osobliwosci.org.pl,
email: razemdlawszystkich@onet.eu
tel. 606 222 174, 607 039 815

Jolanta Ziemska
Prezes Stowarzyszenia
Towarzystwa Okolic Omulewa
„Razem dla Wszystkich”

Republika Ściborska

Wyjątkowe miejsce i przedsiębiorstwo społeczne

To rejon Polski o najczystszyim powietrzu, naturalnym krajobrazie, niezmięnionej starej zabudowie wsi. Polski biegun zimna – Dzikie Mazury. Tu wilki, dziki, jelenie i łosie dosłownie podchodzą do ogrodzeń.

Tak wygląda **Republika Ściborska** – siedziba Stowarzyszenia Harcerski Ruch Ochrony Środowiska im. św. Franciszka z Asyżu – najstarszej organizacji pozarządowej w województwie warmińsko-mazurskim (założonej w 1986 roku). Miejsce, do którego dopiero od niedawna można dojechać samochodem, gdzie nie ma zasięgu telefonu, jest mało ludzi, ale jest za to prawdziwa natura. W Republice znajdują się 3 historyczne gospodarstwa z 1778 r., 1840 r. i 1844 roku. To największy i ciągle rozwijający się prywatny zespół muzealny w regionie. Znajduje się tu m.in. Muzeum Polarne, indiańskie, Marii Rodziewiczówny, maszerskie, rodzinne (Koźliczaków i Marusów), skansen chat traperskich, najstarsza w Pol-

sce zabytkowa czynna pasieka z 1935 roku, największa hodowla psów zaprzęgowych.

W efekcie prowadzonych licznych prac badawczych właściciela, co roku powstają tu kolejne muzea. Całoroczny obiekt można zwiedzać, korzystać z ofert dla grup, warsztatów i programów wizyt studyjnych, organizacji eventów (także wyjazdowych na terenie Polski). Można tu też brać udział w znanych obozach przygodowych i licznych wydarzeniach takich jak: Biegun Zimna, spotkania kolekcjonerów, zawody na orientację i dog trekkingu.

W Republice działa przedsiębiorstwo społeczne specjalizujące się w tradycyjnym budownictwie z drewna. Na miejscu można obejrzeć nasze prace i jakość wykonania. Firma pomaga w przygotowaniu projektu i rozwiązaniu problemu, a także może stworzyć dla klientów wyjątkowy pomysł budowlany. Specjalnością przedsiębiorstwa jest projektowanie i realizowanie „czegoś wyjątkowego

z... niczego”, oryginalnych aranżacji korespondujących z przyrodniczym i kulturowym otoczeniem.

Oferta podstawowa:

- budowa replik tradycyjnych chat traperskich z różnych rejonów świata wraz z wyposażeniem z drewna i innych drewnianych domów lub konstrukcji (najchętniej do 35 m² powierzchni zabudowy);
- budowa replik tradycyjnych mebli drewnianych do chat traperskich i innych oryginalnych mebli i wyposażenia wnętrza;
- budowa wiat (rekreacyjne i autobusowe), tablice ogłoszeń z bali w stylu fińskim, saun, szklarni, toalet kompostowych i innych konstrukcji drewnianych;
- drewniane pamiątki i przybory domowe z czeczotów i czarnego dębu.

Kontakt:
biegnacy-wilk@post.pl

604 29 29 97

Dariusz Morsztyn
Biegnący Wilk

Poznaj „Sposób na życie” z gminy Nidzica

Spółdzielnia socjalna „Sposób na życie” mająca swoją siedzibę w Waszulkach koło Nidzicy, została założona w 2013 roku. Jest to pierwsza wielobranżowa spółdzielnia socjalna osób fizycznych na terenie powiatu nidzickiego. 5 członków to 5 różnych sposobów na życie. Spółdzielnia została założona przez cztery kobiety powracające na rynek pracy oraz jednego mężczyznę, który pełni rolę członka wspierającego nasze działania. Pracownikami spółdzielni są jej założyciele. Liderką i Prezesem Spółdzielni jest Anna Lewikowska. Pracując wspólnie na sukces przedsięwzięcia, każdy odpowiada za wyznaczone mu zadania. Rodzaj, zakres i czas pracy jest elastyczny i dostosowany do aktualnych potrzeb. Nadzór nad swoją sferą działalności nie zwalnia spółdzielców z zaangażowania się w inne dziedziny. Członkowie zobowiązani są znać wszelkie rodzaje prac i obowiązków oraz problematykę z nimi związaną, także po to, by w nagłych sytuacjach móc sprawnie zarządzać spółdzielnią.

Posiadane pasje, zdobyta na studiach, szkoleniach i kursach wiedza, w połączeniu z dotychczasowym doświadczeniem zawodowym, pozwoliły nam opracować plan i założyć spółdzielnię. Obliczenia dotyczące kosztów rozpoczęcia działalności oraz korzyści z niej wynikających, wskazały nam jakie kwoty były niezbędne, aby zagwarantować powodzenie. Kwoty te wymagały źródła finansowania, dlatego spółdzielnia skorzystała z dofinansowania w ramach Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej w Nidzicy.

Działalność produkcyjno-handlowa oraz usługowa wykonywana jest po części w domach spółdzielców, w zakupionych garażach, wynajętym lokalu oraz według potrzeb u klienta.

W zasięg naszej działalności wchodzi obszar całego kraju, głównie województwo warmińsko-mazurskie, a w szczególności powiat nidzicki, gmina Nidzica.

Celem spółdzielni było stworzenie głównie stanowisk pracy, które zapewniają spółdzielcom źródło utrzymania, rozwój intelektualny oraz zaspokajają ambicję. Spółdzielnia w celu odróżnienia swoich produktów od pozostałych będących na rynku, dąży przede wszystkim do zapewniania szerokiego wachlarza elastycznych usług, dopasowanych do indywidualnych wymagań klienta. Z racji

SPOSÓB NA ŻYCIE
SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA

- FLORYSTYKA I BUKIECIARSTWO
- WYNAJEM SPRZĘTU GASTRONOMICZNEGO
- ANIMACJA LOKALNA
- KSIĘGOWOŚĆ
- PIECZENIE TORTÓW OKOLICZNOŚCIOWYCH
- OPRAWA MUZYCZNA EVENTÓW
- MOBILNA KOSMETYCZKA
- MONTAŻ FOLII
- SZKOLENIA I WIZYTY STUDYJNE
- KONFERANSJERKA

sposobnazycie.com.pl 501-967-900

tego, że spółdzielnia jest spółdzielnią wielobranżową, to każdy produkt jest tak samo ważny.

Usługa florystyczna, składa się z tworzenia kompozycji kwiatowych, bukietów ślubnych, strojenia sal, kościołów, itp. Proponujemy bardzo eleganckie i wytworne dekoracje z żywych kwiatów. Stawiamy na kompleksowość, jakość i profesjonalizm. Usługa wynajmu stołów, krzeseł i ławek daje możliwość ich wypożyczenia bez ponoszenia kosztów zakupu. Jest to doskonałym rozwiązaniem pozwalającym na podniesienie standardu organizowanych imprez.

Usługa konferansjera polega na zapowiadaniu poszczególnych punktów programu, przedstawianiu artystów, przygotowaniu publiczności na ich występ oraz urozmaicaniu przedstawień anegdotami i dowcipami.

Usługa wodzireja obejmuje prowadzenie całej imprezy i czuwanie nad jej sprawnym przebiegiem.

Usługi kosmetyczne świadczone są w formie mobilnej, co oznacza, że wykonywane są u klienta. Jest

to możliwe za sprawą przystosowanego sprzętu kosmetycznego. W skład usług wchodzi zabiegi pielęgnacyjne, oczyszczające oraz upiększające.

Usługa montażu folii, polega na przyciemnianiu szyb oraz montażu folii antywłamaniowych w autach i budynkach. Usługę można wykonać na miejscu, a także u klienta, jeśli posiada odpowiednie warunki.

Oferujemy również **usługi szkoleniowe** m.in. z zakresu florystyki, animacji lokalnej, pierwszej pomocy przedmedycznej, w zakresie zakładania i zarządzania spółdzielnią socjalną, (wymogi KRS, ZUS, US), z zakresu księgowości, itp. Usługi te składają się z przygotowania oferty zawierającej wycenienie ilości godzin, zakresu tematyki, potrzebnych materiałów, która dostosowana jest do potrzeb klienta.

Zajmujemy się również **organizacją i przeprowadzaniem wizyty studyjnej**, w pierwszej na terenie powiatu nidzickiego Wielobranżowej Spółdzielni Socjalnej. Ofertę kierujemy do grup zorganizowanych. Plan wizyty studyjnej

dostosowujemy do indywidualnych potrzeb klienta. Istnieje możliwość zorganizowania jedno, dwu lub trzydniowej wizyty studyjnej rozbudowanej o program z zakresu poznania innych podmiotów ekonomii społecznej z terenu Warmii i Mazur. Zapewniamy nocleg, transport i ubezpieczenie. Część praktyczna wizyty polega na warsztatach, dzięki którym umożliwiamy uczestnikom bezpośrednie zapoznanie się z ofertą spółdzielni.

Założenie spółdzielni dało nam możliwość wykonywania usług, które zrodziły się z naszych pasji. Za pomocą wspólnego działania pięciu osób wytwarza się efekt synergii, dzięki czemu możemy realizować zlecenia, których poszczególny członek nie byłby w stanie sam wykonać. Aspekt społeczny, w który jesteśmy bardzo zaangażowani jako członkowie spółdzielni przyświeca nam cały czas, co przekładamy na zaangażowanie się w działania społeczne Spółdzielni oraz Stowarzyszenia.

Anna Lewikowska
Prezes Spółdzielni
„Sposób na życie”

Dom pod Cisem stanął nad rzeką Elbląg

Stowarzyszenie ESWIP osiągnęło kolejny kamień milowy na drodze tworzenia wyjątkowego miejsca na mapie Elbląga.

– „W lipcu odebraliśmy klucze do Domu pod Cisem. Tym samym na stałe wmurowujemy się z niesieniem pomocy elblążanom chcącym

wrócić na rynek pracy” – relacjonuje Pan Maciej Bielawski, Wiceprezes Elbląskiego Stowarzyszenia Wspierania Inicjatyw Pozarządowych.

Po starym budynku zostało już tylko wspomnienie. Teraz Stawidłowa 3 cieszy oko przechodniów i mieszkańców dzielnicy Zawodzie.

– „Ten budynek będzie naszym narzędziem pracy do aktywizacji mieszkańców Elbląga i działalności Centrum Integracji Społecznej” – mówi Pan Arkadiusz Jachimowicz, Prezes Elbląskiego Stowarzyszenia Wspierania Inicjatyw Pozarządowych.

Mydlarnia, zakład kamieniarski i tapicernia

Mówi się, że stare domy mają duszę. Nie inaczej było z budynkiem poprzemysłowym z 1905 roku. Przed wojną mieściła się tam mydlarnia, a później zakład kamieniarski. Po wojnie został on przebranzowiony na tapicernię i pomieszczenia magazynowe. Ostatnie lata przed remontem budynek niszczał i przynosił miastu niepocholebne komentarze. Stowarzyszenie ESWIP zdecydowało się odkupić budynek od miasta i z wykorzystaniem środków unijnych przeznaczyć go na działalność społeczną służącą mieszkańcom Elbląga. Budynek był w tak opłakanym stanie, że trzeba było całkowicie zrównać go z ziemią. Na jego miejscu stanął **Dom pod Cisem**, który z poszanowaniem zabytkowych prawideł odzwierciedla dawny budynek. Odzyskane cegły i belki zostały idealnie wkomponowane w projekt ściany na parterze. Obiekt będzie w ca-

łości dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. **Dom pod Cisem**, jak na prawdziwy dom przystało, będzie miejscem, gdzie każdy będzie czuł się, jak u siebie. W domu mieścić się będzie **Centrum Integracji Społecznej** oraz **Dom Sąsiedzki** dla mieszkańców dzielnicy Zawodzie.

Drugie życie starych przedmiotów

Centrum Integracji Społecznej pomaga znaleźć pracę osobom, które z różnych powodów zostały wykluczone z rynku pracy. Poszukujący zatrudnienia będą mogli zdobyć nowe kwalifikacje i doświadczenie, niezależnie od sprawności, stanu zdrowia czy innych trudności życiowych.

– „Centrum będzie ich wspierać doradczo i psychologicznie. W nowych pracowniach będą się uczyli zawodu, część może też znaleźć tu stałą pracę” – mówi Pan Arkadiusz Jachimowicz, Prezes Elbląskiego Stowarzyszenia Wspierania Inicjatyw Pozarządowych.

W **Domu pod Cisem** powstanie też **sklep społeczny**. Będzie można kupić w nim używane produkty. Elblążanie będą tu mogli przekazać używane przedmioty, a zespół CIS je odnowi, naprawi i odsprzeda w sklepie. Dochód ze sprzedaży przekazany zostanie na utrzymanie sklepu.

– „Myślę, że to ważny trend światowy, by nie pozbywać się starych rzeczy, ale starać się je wykorzystywać maksymalnie” – dodaje Pan Arkadiusz Jachimowicz.

Ponadto w sklepie będzie można kupić produkty przedsiębiorstw społecznych z całego województwa, m.in. ręcznie robione pamiątki czy naturalne przetwory. Zakupów można dokonywać także poprzez sklep internetowy targes.pl.

Ogród społeczny

Pierwszy w Elblągu sklep społeczny to nie jedyna nowość, która zagości w mieście. W sąsiedztwie Domu pod Cisem powstaje także pierwszy **elbląski ogród społeczny**, którego wygląd i funkcjonalność będzie odpowiadać na potrzeby mieszkańców dzielnicy Zawodzie.

– „To ma być przestrzeń, z której mieszkańcy będą mogli korzystać w dowolnym czasie” – podkreśla Pani Justyna Duks ze Stowarzyszenia ESWIP.

Bazując na doświadczeniach innych miast, **ogrody społeczne** łączą mieszkańców, są miejscem

spotkań oraz integracji. Nie inaczej będzie na elbląskim Zawodzie. Wszystko to będzie się działo obok **Domu pod Cisem**. Wkrótce Stowarzyszenie ESWIP zaprosi elblążan na Stawidłową 3 na spotkania obywatelskie, śniadania na trawie, debaty, kino pod chmurką i koncerty.

Dzięki środkom unijnym i wsparciu darczyńców

Budowa Domu pod Cisem kosztowała ok. 4,5 mln zł, z czego 2,9 mln zł to środki unijne. Stowarzyszenie w ramach zbiórki publicznej pozyskiwało fundusze na wyposażenie domu.

– „Pragnę podziękować wszystkim, którzy dołożyli symboliczną cegiełkę do naszej inwestycji – osobom prywatnym, firmom i innym organizacjom społecznym” – wylicza Pan Maciej Bielawski, Wiceprezes Stowarzyszenia ESWIP.

Rozbiórka, odbudowa i przebudowa obecnego Domu pod Cisem

była współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Wkrótce otwarcie

Prace budowlane już dobiegły końca. Obecnie trwają ostatnie odbiory budynku, prace wykończeniowe, wszystko po to, by odpowiednio przygotować pracownie warsztatowe m.in. stolarską, krawiecką, hostelową, kawiarenkę i serwis rowerowy.

– „Otwarcie budynku jest dla nas dużym wydarzeniem, do którego przez całe wakacje trwają intensywne przygotowania” – opowiada Pan Maciej Bielawski.

Dom pod Cisem będzie tętnił życiem. Na tą okazję Stowarzyszenie ESWIP organizuje cykl wydarzeń. Już **18 września 2019 roku** odbędzie się oficjalne otwarcie Domu, któremu będzie towarzyszyć m.in. sadzenie **cisa** obok domu, konferencja na temat gospodarki obiegu zamkniętego i koncert lokalnych muzyków.

Kolejne wydarzenie, na które przedstawiciele ESWIP-u zapraszają wszystkich elblążan i nie tylko, odbędzie się **27 września 2019 roku**. Będzie można bawić się przy dźwiękach plenerowego koncertu, uczestniczyć w warsztatach i animacjach.

Monika Krzysztoń

specjalista ds. budowania współpracy z JST

Funkcjonowanie podmiotów reintegracyjnych

na przykładzie Warsztatu Terapii Zajęciowej w Suszu

Warsztat Terapii Zajęciowej (WTZ) w Suszu już od 17 lat funkcjonuje w niewielkiej gminie na zachodnim krańcu województwa warmińsko-mazurskiego. WTZ prowadzony jest przez Stowarzyszenie Rozwoju i Przedsiębiorczości Ziemi Suskiej. Przeznaczony jest dla 40 uczestników, którzy do dyspozycji mają 8 pracowni terapeutycznych.

Cele i zadania jakie są postawione przed placówką wynikają z Ustawy i Rozporządzenia i są takie same dla wszystkich WTZ-ów. Inny z pewnością mamy plan pracy, specyfikę, charakter zajęć i inne podejmujemy inicjatywy.

Co nas wyróżnia? Wydaje mi się, że zarówno kadra placówki jak i uczestnicy nadają na tych samych „falach”. Są jasne i czytelne zasady. Jest tolerancja, akceptacja siebie i pomoc słabszemu. Kluczem do sukcesu jest rozmowa. Z przedstawicielami samorządu uczestników wyznaczamy sobie wspólne cele, podejmujemy różnego rodzaju inicjatywy czy decyzje, które wpływają na podnoszenie jakości pracy naszego Warsztatu.

Z pewnością wyróżnia nas to, że Warsztat nadaje charakter Stowarzyszeniu a nie odwrotnie. Wszelkie działania wychodzą od osób związanych zawodowo z Warsztatem

i koncentrują się na jego podopiecznych. Czego nie możemy zrobić jako Warsztat, to wykorzystujemy „parasol” organizacji pozarządowej.

Niezmiennie od początku jest to, że najważniejszy jest człowiek. Podkreślając podmiotowość naszego uczestnika, pamiętamy przede wszystkim, że mamy do czynienia z osobą z niepełnosprawnością, w jakiejś części ograniczoną wskutek swojej choroby. Stawiamy jednak przed nią realne zadania, z którymi jest w stanie sobie poradzić, a powstały w ramach terapii produkt nie trafi do przysłowiowej szuflady, tylko znajdzie swojego

odbiorę. Wsłuchujemy się w głos uczestników, prowadzimy dialog, tolerujemy siebie, akceptujemy podjęte decyzje i w końcu wspólnie je realizujemy.

Co lubimy? Lubimy podejmować nowe wyzwania, nieszablonowe projekty, tworzyć coś od podstaw. Nastawiamy się na jakość wykonywanych rzeczy, a nie „łapanie klientów” na produkt wykonany przez osoby z niepełnosprawnością. Staramy się, aby powstałe przedmioty spełniały wymagania stawiane firmom. Środki pochodzące ze sprzedaży produktów zasilają tzw. „fundusz integracyjny”, który przeznaczamy na cele integracyjne, w szczególności na różnego typu wyjazdy. Działania te porównałbym do naszych domów, bo czy ktoś nie potrzebuje urlopu, chwili wytchnienia, zmiany otoczenia? Podróżowanie w celach poznawczych, czy wypoczynkowych nie tylko przynosi regenerację sił psychicznych i fizycznych, ale także dostarcza wielu wrażeń, emocji i satysfakcji z poznawania nowych miejsc, czy pokonywania własnych słabości. Dzięki naszej ciężkiej pracy mieliśmy okazję zwiedzić wiele miast naszego kraju, a także innych stolic europejskich – Wilna, Kopenhagi, Pragi czy Rzymu. Uczestniczyliśmy w wydarzeniach teatralnych, pieszych wycieczkach po polskich i słowackich Tatrach, poznaliśmy nowe muzea i instytucje kultury, które otwierają swe wrota przed zwiedzającymi.

Podziwialiśmy nowoczesne stacje i wypoczywaliśmy na turnusie rehabilitacyjnym, obcując z pięknem polskiej przyrody.

Co robimy? Przede wszystkim prowadzimy terapię, ale jak już wspominałem, nie zawsze są to szablonowe, sztamkowe formy. Dużą wagę przywiązujemy do naszej placówki i terenu wokół niego. Sam budynek zdobi mural, który powstał w ramach projektu dofinansowanego z zadania „Działaj Lokalnie” i firmy Carlsberg. Stworzony został wspólnymi siłami artystów z firmy „Wake up time” i samych uczestników WTZ.

Zachodnia elewacja naszego budynku otrzymała nowe oblicze – oblicze tajemniczej kobiety, która delikatnym podmuchem zmienia listki z rosnącego przed budynkiem drzewa w piękne kolorowe ptaki. Ideą całego przedsięwzięcia było nawiązanie poprzez dzieło dekoracyjnego malarstwa ściennego do działań podejmowanych w Warsztacie Terapii Zajęciowej podczas zajęć terapeutycznych. Twarz kobiety symbolizuje świat rzeczywisty, natomiast liście przemieniające się w kolorowe ptaki nawiązują do kreatywności, tworzenia rzeczy niemożliwych, do przenoszenia się w inny wymiar rzeczywistości, w świat fantazji, marzeń i pragnień. W kolejnych etapach tworzenia naszego dzieła brali udział sami podopieczni, którzy sztuki malowania ściennego

uczyli się na budynku gospodarczym pod okiem naszych artystów. Mural od samego początku budził zainteresowanie sąsiadów i przypadkowych przechodniów, którzy z zainteresowaniem obserwowali postęp prac. Powstające murale na terenie Placówki są obrazem naszej wrażliwości i zaangażowaniem tego, co kryje się „wewnątrz” Warsztatu, we wnętrzu każdego z nas.

Od lat bliska nam jest ekologia. Staramy się każdego dnia żyć w zgodzie z naturą. Uczestniczymy w licznych akcjach ekologicznych i konkursach. Od 3 lat zdobywamy pierwsze miejsce w konkursie „Zbieraj z WTZ”. W roku 2016 przystąpiliśmy do akcji „Zbieraj z klasą”, która była przeznaczona dla placówek oświatowych. Organizator jak później przyznał, nie spodziewał się, że mała placówka pokona w zbiorce elektroodpadów wszystkie szkoły w Polsce. Na tej podstawie podjął decyzję, że od roku 2018 konkurs zostanie przeznaczony dla Warsztatów Terapii Zajęciowej, a naszym podopiecznym przypadła rola ambasadorów i mentorów tego wydarzenia. Organizator konkursu,

zawodnika” podczas zawodów triathlonowych, dzięki czemu mamy możliwość wzięcia udziału w spotkaniu z triathlonistami, wśród których nie brakuje również aktorów. Dzięki tym spotkaniom mieliśmy okazję poznać Karolinę Gorczycę, Bartłomieja Topę, Piotra Nowaka.

Obecnie koncentrujemy się na zebraniu środków na budowę toru do nauki bezpiecznej jazdy na rowerze. Akcja ma zasięg ogólnopolski. W kooperacji z firmą „Fajna Rama” sprzedajemy koszulki z aplikacją dotyczącą wielkich międzynarodowych wyścigów kolarskich oraz realizujemy wraz z Fundacją Nasza Ziemia projekt pn.: „Zamień elektronikę na fotowoltaikę” polegający na zbiorce starych telefonów i pozyskaniu środków na rozbudowę instalacji fotowoltaicznej na budynku Warsztatu.

Na potrzeby marki „Jan Niezbędny” wykonujemy okolicznościowe karty świąteczne, stroiki, czy meble, które następnie trafiają do firm i instytucji z nimi współpracujących. Nasi uczestnicy „testują” nowości firmy pod kątem przydatności ich do pracy dla osób z niepełnosprawnościami.

Paweł Młynarczyk
Kierownik WZ Susz

którym jest Europejska Platforma Recyklingu, organizuje finały akcji w wyjątkowych miejscach, zapraszając do udziału gwiazdy muzyczne i aktorów, a także przyznaje atrakcyjne nagrody m.in. w postaci wycieczki.

w zdobyciu, a także realizacji przez nich staży zawodowych. Promujemy również wśród nich ideę wolontariatu. Organizujemy „strefę

W ramach aktywizacji zawodowej Warsztat Terapii Zajęciowej w Suszu współpracuje systematycznie z Powiatowym Urzędem Pracy w Iławie. Część uczestników zarejestrowana jest w PUP jako osoby poszukujące pracy. Realizują one plan działania opracowany przez Urząd.

Wprowadzamy uczestników na rynek pracy, pomagamy

Regionalna Platforma Współpracy na Rzecz Rozwoju Ekonomii Społecznej

W dniach 16–17 maja 2019 r. w Hotelu Santa Monica, w Mikołajkach odbyło się kolejne spotkanie Sieci kooperacji podmiotów reintegracyjnych, tj. Klubów i Centrów Integracji Społecznej, Zakładów Aktywności Zawodowej oraz Warsztatów Terapii Zajęciowej pn. **Regionalna Platforma Współpracy na Rzecz Rozwoju Ekonomii Społecznej**.

Spotkanie zorganizowane było w ramach Projektu pozakonkursowego realizowanego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego

Województwa Warmińsko-Mazurskiego pt. „Ekonomia Społeczna na Warmii i Mazurach” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014–2020.

Celem dwudniowego spotkania było dalsze wzmacnianie funkcjonującej w regionie sieci kooperacji podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym, jak również wymiana informacji i doświadczeń w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej uczestników podmiotów reintegracyjnych z terenu naszego województwa.

Spotkanie obfitowało w ciekawe wystąpienia, prelekcje, dyskusje i warsztaty. Pierwszego dnia z prezentacją wystąpiła Pani **Katarzyna Żadziłko** z Biura Planowania i Naboru Wniosków ROPS, która opowiedziała o działaniach podejmowanych w ramach przygotowań do przyszłej perspektywy finansowej na lata 2021–2027.

Ciekawym punktem spotkania było wystąpienie Pani **Joanny Jabłonki-Kastrau** – Zastępcy Dyrektora Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie

w temacie „Usługi społeczne realizowane w ramach Funduszu Solidarnościowego”.

Każde spotkanie Platformy to okazja do poznania dobrych praktyk działalności podmiotów reintegracyjnych. Pani **Dagmara Bielawska** oraz Pani **Marta Florkowska** ze Stowarzyszenia ESWIP podzieliły się swoimi doświadczeniami wynikającymi z udziału w zagranicznych wizytach studyjnych do podmiotów ekonomii społecznej we Włoszech oraz Szwecji. Efektem wyjazdów ma być utworzenie sklepu społecznego w ramach działalności Centrum Integracji Społecznej w Elblągu na wzór tego typu przedsięwzięć funkcjonujących w Europie. Dobrą praktykę funkcjonowania KIS-u utworzonego przez organizację pozarządową zaprezentowała także Pani **Agnieszka Wiśniewska** z Klubu Integracji Społecznej „ATAK” w Elblągu. Jak prężnie może działać KIS powołany przy jednostce pomocy społecznej dowiedzieliśmy się natomiast od Pani **Teresy Nowackiej** – kierownik GOPS w Pieckach.

Podczas spotkania odbył się także panel dyskusyjny pt. „Orzekanie o niepełnosprawności w woj. warmińsko-mazurskim – aktualne ten-

dencje i problemy” z udziałem: Pana **Janusza Surmacza** – Dyrektora PFRON Oddział Olsztyn; Pani **Renaty Dziąbkowskiej** – Przewodniczącej Wojewódzkiego Zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności oraz dr **Grażyny Mościckiej** – lekarza pulmonologa, orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Dyskusję moderował Pan **Piotr Kurbarewicz** – Przewodniczący Platformy. Podczas panelu mówiono o trudnościach uczestników WTZ, czy pracowników ZAZ-ów związanych z wydawaniem orzeczeń o niepełnosprawności. Pani dr Grażyna Mościcka dodatkowo wystąpiła z prezentacją, wskazującą na różnice między systemem orzekania o niezdolności do pracy przez ZUS,

a orzecznictwem prowadzonym przez zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności. Pani doktor podkreśliła, że w orzecznictwie ZUS-owskim widoczna jest tendencja do zaostrzania kryteriów- jednak lekarze orzecznicy, wydając orzeczenie o niezdolności do pracy podkreślają, że nie wyklucza to automatycznie możliwości podjęcia zatrudnienia.

Uczestnicy panelu przyznali zgodnie, że nie jest im znany stan prac nad planowanym od kilku lat połączeniem różnych systemów orzekania w jeden zintegrowany system, uwzględniający wszystkie kategorie osób, łącznie z rolnikami i służbami mundurowymi.

Spotkania Platformy to też czas na warsztaty tematyczne dla poszczególnych grup podmiotów reintegracyjnych (CIS/KIS/ZAZ/WTZ). Tematem warsztatów dla Centrów Integracji Społecznych był „CIS na otwartym rynku pracy”. Grupa przedstawicieli Klubów Integracji Społecznych pracowała nad dokumentacją związaną z powołaniem Forum KIS. Na początku warsztatów wypracowano założenia do planu pracy Forum w tym wstęp do opracowania standardów pracy KIS, a następnie odbyła się Inauguracja W-M Forum

KIS oraz wybór władz Forum. Natomiast w grupie przedstawiciele ZAZ o sytuacji finansowej Zakładów Aktywności Zawodowej mówił kierownik ZAZ w Biskupcu, Pan Piotr Kubarewicz. Podczas spotkania odbyły się warsztaty z opracowania i realizacji Indywidualnych Programów Rehabilitacji. Przedstawiciele Warsztatów Terapii Zajęciowej uczestniczyli z kolei w warsztacie pt. „Przyszłość WTZ-ÓW w kontekście ich finansowania”.

Drugiego dnia spotkania o różnych formach wsparcia w usamodzielnianiu i zamieszkiwaniu osób z niepełnosprawnością intelektualną – na przykładzie PSONI Koło w Gdańsku opowiedziała Pani **Joanna Cwojdzńska**. Pani Joanna zapoznała nas z koncepcją modelu Gdańskiego Programu Mieszkalnictwa Społecznego, w ramach którego utworzonych zostało kilkanaście mieszkań chronionych, treningowych oraz wspomaganych.

W Zespole Mieszkań Społecznych realizowane są dodatkowe projekty, które poszerzają ofertę wsparcia, zwiększają aktywność społeczną mieszkańców, wspierają ich w aktywizacji zawodowej, realizacji ich pasji i zainteresowań, wspierają w aktywnym spędzaniu czasu wolnego, korzystaniu z placówek kultury i obiektów sportowych. Nasz ekspert podkreślił, że w przypadku realizacji projektów mieszkań społecznych konieczna jest współpraca wszystkich podmiotów udzielających wsparcia osobie z niepełnosprawnością (kadry programu mieszkaniowego, placówek dziennego pobytu, rodziny, osób bliskich). PSONI jest autorem tworzenia tzw. kręgów wsparcia dla każdego mieszkańca, w który wchodzi osoby z bliskiego sąsiedztwa, rodziny, społeczności lokalnej. Kręgi wsparcia są szansą na satysfakcjonujące życie, zwiększenie aktywności społecznej oraz aktywne spędzanie czasu wolnego i realizowania pasji. Do-

brze zorganizowany krąg wsparcia zmniejsza też koszty wsparcia.

Następnie Pan Piotr Kubarewicz wystąpił z prezentacją „Rozwój infrastrukturalny NGO na przykładzie PSONI Koło w Biskupcu”. Pan Piotr opowiedział o wszystkich zrealizowanych w ostatnich latach przez PSONI inwestycjach, w tym rozbudowie ZAZ-u, czy mieszkaniach chronionych.

Kolejne spotkanie Platformy, tym razem z udziałem przedstawicieli Lokalnych Grup Działania i Powiatowych Urzędów Pracy odbędzie się w dniach 21–22 listopada br. w Starych Jabłonkach. Już dziś zapraszamy przedstawicieli Platformy do udziału w tym wydarzeniu.

Magdalena Mańkowska
koordynator projektu
„Ekonomia społeczna
na Warmii i Mazurach”

Kluby Integracji Społecznej z Warmii i Mazur mają swoją reprezentację

W dniu 16.05.2019 r. na spotkaniu sieciującym Klubów Integracji Społecznej w Mikołajkach w ramach Regionalnej Platformy Współpracy na Rzecz Rozwoju Ekonomii Społecznej powołano **Forum Klubów Integracji Społecznej**.

Jego celem jest wymiana doświadczeń, wypracowywanie wspólnych stanowisk i prezentowanie propozycji rozwiązań systemowych w kluczowych sprawach dotyczących problematyki świadczenia usług reintegracji społecznej i zawodowej, współpracy z jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, urzędami pracy oraz organizacjami pozarządowymi i podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2004 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w obszarze przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Potrzebę utworzenia Forum zgłosiło 16 Klubów Integracji Społecznej z województwa warmińsko-

-mazurskiego. W głosowaniu jawnym przyjęto Regulamin Forum. Podjęto decyzję o 7-osobowym składzie Zarządu na najbliższe 2 lata kadencji. Odbyło się również głosowanie na Przewodniczącego Zarządu.

Skład Zarządu:

1. Katarzyna Kłosowska – Przewodnicząca
2. Daniel Ziemacki – Wiceprzewodniczący – KIS Bartoszyce
3. Brygida Jęczewska – KIS Lubawa
4. Małgorzata Duba – KIS Biskupiec
5. Alicja Czybur – KIS Frombork
6. Tomasz Podlaskuk – KIS Korsze
7. Aneta Fabisiak – Hill – KIS Olsztyn

W dniu 8.07.2019 r. w siedzibie Federacji Organizacji Socjalnych „FOSa” odbyło się II spotkanie Zarządu Forum KIS. Na spotkaniu ustalono zakres i podział prac na najbliższe 3 miesiące. Ustalono, iż Forum założy swoją stronę internetową, na której będą umieszczane informacje i zdjęcia o działaniach KIS-ów z naszego regionu. Ponadto rozmawiano o potrzebie organizowania szkolenia dla pracowników KIS w celu wzmacniania kompetencji i wiedzy kadry Klubów. Ustalono także wstępny plan organizowanej przez ROPS wizyty studyjnej dla KIS w dniach 24–25 października 2019 r. Zarząd Forum uznał także, że należy zacieśniać współpracę samorządów lokalnych z Klubami Integracji Społecznej, np. poprzez zorganizowanie wspólnego panelu podczas spotkania sieciującego. Równie istotna jest współpraca z Ośrodkami Wsparcia Ekonomii Społecznej.

Katarzyna Kłosowska

Przewodnicząca Forum Klubów Integracji Społecznej

Spotkanie

z dolnośląską ekonomią społeczną

W dniach 12–14 czerwca br. odbyła się wizyta studyjna na Dolnym Śląsku, w której udział wzięło 17 osób, przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego z terenu Warmii i Mazur. Wizyta została sfinansowana w ramach projektu pozakonkursowego „Ekonomia społeczna na Warmii i Mazurach” współfinansowanego ze środków z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014–2020, który realizowany jest przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Program wizyty obejmował prezentację dobrych praktyk, wymianę doświadczeń wraz z poznaniem działalności podmiotów ekonomii społecznej znajdujących się na terenie Wrocławia.

W pierwszym dniu wizyty uczestnicy mieli okazję poznać funkcjonowanie Wrocławskiego Zakładu Aktywności Zawodowej (WZAZ), który działa od września 2008 roku jako samorządowy zakład budżetowy Gminy Wrocław. Podstawowym zadaniem WZAZ jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób z niepełnosprawnością w stopniu znacznym (bez względu na rodzaj schorzenia) i umiarkowanym (związaną z upośledzeniem

umysłowym, chorobami psychicznymi czy autyzmem). Obecnie Zakład zatrudnia 36 osób z niepełnosprawnością w trzech działach: gastronomii z elementami cateringu, poligrafii i digitalizacji oraz ogrodnictwa i prac porządkowych. WZAZ usytuowany jest pomiędzy warsztatami terapii zajęciowej a zakładem pracy chronionej, w związku z czym wszystkie podmioty ściśle ze sobą współpracują i intensyfikują

działania rehabilitacyjno-zawodowe na rzecz osób z niepełnosprawnością.

Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej

Następnego dnia grupa odwiedziła Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej (DOPS), w którym Pani Marta Lebiecka, specjalistka ds. doradztwa – pracownik DOPS, zapoznała uczestników z sytuacją dotyczącą rozwoju ekonomii społecznej na terenie województwa dolnośląskiego. W trakcie spotkania podejmowane były tematy związane z potencjałem organizacji pozarządowych i łączeniem tego środowiska z przedsiębiorstwami społecznymi, jednostkami samorządu terytorialnego oraz biznesu. Łączenie interesów przedstawicieli biznesu, samorządu, uczelni i organizacji społecznych oraz współpraca międzysektorowa może wszystkim przynieść korzyści i wpłynąć na rozwój ekonomii społecznej. Pani Sandra Kmiecik, specjalistka ds. współpracy – pracownik DOPS, zaprezentowała platformę kupujespoecznie.pl, na której można znaleźć oferty dolnośląskich podmiotów ekonomii społecznej (społecznych dostawców). Tutaj można przyrzeć się dokładnie produktom i usługom oferowanym przez przedsiębiorstwa społeczne. Platforma zachęca do włączenia społecznych dostawców do kręgu kontrahentów. DOPS prowadzi między innymi spotkania edukacyjne

dla samorządu, biznesu i podmiotów ekonomii społecznej. Organizuje Akademię BIZnES CLASS i BIZnES MIXER, a także zachęca do sieciowania branżowego i współpracy instytucjonalnej. Doradza również samorządom jak mogą zamawiać produkty/usługi u podmiotów ekonomii społecznej. Dolnośląski Ośrodek wydał również ciekawe publikacje: „Siła Ekonomii Społecznej i Społecznie Odpowiedzialnych Zamówień” oraz „Dolnośląskie Samorządy Przyjazne Ekonomii Społecznej”.

Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna PANATO

Z Dolnośląskiego Ośrodka Polityki Społecznej uczestnicy wizyty studyjnej udali się do Wielobranżowej Spółdzielni Socjalnej PANATO, gdzie Pani Paulina Ograbisz opowiedziała nam o początkach przedsiębiorstwa i ekologicznej produkcji. Spółdzielnia socjalna utworzona została przez grupę twórczych i zdeterminowanych młodych ludzi, którzy postanowili samodzielnie stworzyć dla siebie miejsca pracy. Są wśród nich projektanci wnętrz i wzornictwa przemysłowego, artyści, specjaliści od marketingu i promocji oraz rękodzielnicy, którzy prowadzą również warsztaty z sitodruku. Wspólnymi siłami dążą do tego, żeby być wiodącym producentem toreb i plecaków reklamowych. Przedsiębiorstwo PANATO tworzy miejsca pracy dla osób z niepełnosprawnościami. Pracownicy spółdzielni dążą do tworzenia rzeczy wyjątkowych i niepowtarzalnych poprzez personalizowane zamówienia. Spółdzielnie tworzą dwie współpracujące ze sobą pracownie: szycia i sitodruku. Dzięki dochodom ze sprzedaży

spółdzielnia może pomagać dając pracę osobom najbardziej potrzebującym. Wszyscy, którzy kupują produkty PANATO wspierają działania ukierunkowane na promowanie i rozwój ekonomii społecznej, spółdzielczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy. W 2017 roku spółdzielnia zainicjowała powstanie ogólnopolskiej sieci przedsiębiorstw społecznych, w skład której wchodzi: Spółdzielnia PANATO (Lider), Fundacja JUMPI!, Stowarzyszenie Pomocy Humanitarnej, Zakład Aktywności Zawodowej, Przedsiębiorstwo Społeczne TPD Oddział Miejski w Wieruszowie, Rudzki Zakład Aktywności Zawodowej, Manufaktura Dobrych Usług sp. z o.o. Sieć pod nazwą PANATO Bag produkuje torby i plecaki reklamowe na rynek krajowy i zagraniczny.

Fundacja Opieka i Troska

Fundacja została założona w 2003 roku z myślą o wsparciu rozbudowy Domu Pomocy Społecznej, w którym przebywają osoby z doświadczeniem choroby psychicznej. Jest zarejestrowana jako organizacja pożytku publicznego i należy do Federacji Organizacji Pozarządowych. Od 2006 roku jej siedziba znajduje się na Psim Polu we Wrocławiu i jest miejscem spotkań podopiecznych fundacji, a także wolontariuszy, współpracowników i terapeutów. W roku 2011 fundacja pozyskała środki na prowadzenie Środowiskowego Domu Samopomocy dla osób z doświadczeniem choroby psychicznej. Równolegle realizowane są również projekty w zakresie aktywizacji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym ze szczególnym uwzględnieniem osób z niepeł-

nosprawnością, osób starszych i dzieci. W ramach projektów fundacja oferuje wsparcie terapeutyczne skierowanych do osób po przebytych kryzysie psychicznym i ich rodzin oraz osób z najbliższego otoczenia. Fundacja prowadzi również Klub Seniora „Zawsze Młodzi”, który tworzy grupa energicznych i pełnych inicjatywy seniorów. Na Psim Polu znajduje się również Centrum Rozwoju i Aktywności Dzieci i Młodzieży „Klub na Psiaku”, które finansowane jest przez Miasto Wrocław i prowadzone przez Fundację. Centrum oferuje bezpłatne zajęcia dostosowane do etapu rozwojowego dzieci. Każdy dzień zaczyna się wspólnym odrabianiem lekcji, zajęciami rozwijającymi zainteresowania i talenty, a kończy się wspólnym spotkaniem przy stole. Fundacja Opieka i Troska w 2017 roku powołała nowe przedsiębiorstwo społeczne Fundację Znacznie Więcej – Stara Piekarnia, której głównym zadaniem jest realizacja celu aktywizacji zawodowej osób po kryzysie psychicznym.

Stara Piekarnia – społeczne miejsce pracy

Praca w Starej Piekarni jest najlepszą formą terapii, która może powstrzymać nawroty choroby. O idei stworzenia miejsca opowiedziała nam Pani Dorota Wojtanowicz, wicedyrektor Fundacji Opieka i Troska oraz dyrektor Fundacji „Znacznie Więcej”. Stara Piekarnia ma być platformą do współdziałania ludzi chorych i zdrowych, gdzie nie ma miejsca na uprzedzenia i społeczne wykluczenie. Jest to przytulne miejsce dla seniorów i młodzieży, osób zdrowych i z niepełnosprawnością, dla każdego, kto będzie chciał odpocząć, spotkać się z ludźmi

Okładzina elewacji wykonana z ceramiki – „Stara Piekarnia”

oraz wymienić się pomysłami i doświadczeniem. Działalność Starej Piekarni opiera się przede wszystkim na funkcjonowaniu dwóch pracowni – kulinarnej i artystycznej. Organizowane są w niej warsztaty artystyczne, wernisaże, wystawy, spotkania ze znanymi ludźmi, przyjęcia urodzinowe prowadzone przez doświadczonego animatora. Oprócz oferty gastronomiczno-cateringowej główną dziedziną działań Starej Piekarni są warsztaty ceramiki. Znajduje się tu pracownia ceramiczna wraz z piecami do wypalania ceramiki. Trzy razy w tygodniu, popołudniami odbywają się warsztaty dla indywidualnych chętnych. Przez cały rok realizowane są zajęcia dla grup zorganizowanych, dorosłych i dzieci. Warsztaty ceramiczne mogą być również prowadzone, pod wskazanym adresem, na terenie całego miasta. Aktywizacja zawodowa w Starej Piekarni realizowana jest poprzez szkolenia, praktyki, staże, a także zatrudnienie. Dofinansowanie na rzecz aktywizacji pochodzi między innymi z realizacji projektu pn. „Wsparcie działań kawiarni Starej Piekarni jako szkoleniowo-stażowego miejsca rehabilitacji społecznej i zawodowej dla osób zagrożonych społecznym wykluczeniem, osób niepełnosprawnych i doświadczonych

chorobą psychiczną”, a także we współpracy z innymi organizacjami pozarządowymi oraz ze środków Gminy Wrocław.

Food Think Tank

Pod koniec drugiego dnia wizyty studyjnej grupa uczestników miała przyjemność odwiedzić pracownię Food Think Tank (FTT), której założycielem jest Pan Tomasz Hartman. Organizacja ma prawną formę fundacji i skupia ludzi zafascynowanych możliwościami sztuki kulinarnej. Tworzą ją nie tylko szefowie i szefowie kuchni, ale także chemicy, rolnicy artyści, architekci, muzycy i dizajnerzy. To grupa interdyscyplinarnych fachowców działających na styku sztuki, edukacji, kultury i kulinariów. Efektem ich współpracy jest codzienna działalność statutowa, ale również wielomiesięczne projekty edukacyjne, rezydencje

artystyczne, wystawy i jednodniowe akcje. Misją fundacji jest zmienianie rzeczywistości poprzez kształtowanie świadomych postaw wobec zasobów, jedzenia, estetyki otoczenia czy wykorzystania źródeł energii. FTT kładzie silny nacisk na ideę sprawiedliwego handlu i wymiany, jest silnie związana z dziedzictwem kulinarnym i tradycją. Pracownia prowadzi działalność edukacyjną w postaci licznych szkoleń i warsztatów. Realizuje również niezwykle artystyczne instalacje i projekty.

Cafe Równik

W trzecim dniu wizyty grupa udała się do Cafe Równik – niezwykłego miejsca, które zostało uroczystie otwarte w czerwcu 2018 roku i jest pierwszym tego typu miejscem w stolicy Dolnego Śląska. Klubokawiarnię prowadzi Stowarzyszenie Twórców i Zwolenników Psychostymulacji, które od 1994 roku zajmuje się terapią dzieci z zaburzeniami rozwojowymi takimi jak zespół Downa, autyzm czy dysfazja. Dzięki autorskiej terapii prof. Małgorzaty Młynarskiej i dr hab. Tomasza Smereki, prowadzonej metodą Dyna-Lingua M.S., podopieczni stowarzyszenia pracują obecnie jako kelnerzy i bariści w Cafe Równik. Metoda skoncentrowana jest na dwóch głównych, złożonych funkcjach psychicznych, określanych jako wyższe czynności nerwowe – mowie i myśleniu. Rozwijanie oraz usprawnianie mowy

i myślenia osób poddanych terapii stanowi główny cel tej metody. Pani prof. Małgorzata Młynarska opowiedziała nam o aktywizacji zawodowej i kolejnym etapie terapii 12 zatrudnionych w kawiarni osób z zaburzeniami autystycznymi i upośledzeniem umysłowym. Są to osoby, które po latach terapii na tyle dobrze radzą sobie z komunikacją, że są w stanie podjąć pracę, która będzie dla nich nową, kolejną formą terapii. Kontakt z klientami poprzez proste rozmowy pozytywnie stymuluje i rozwija podstawowe kompetencje społeczne zatrudnionych w Cafe Równik osób. Powstanie niezwyklej klubokawiarni poprzedzone było miesiącami przygotowań i wytężonej pracy. Szkolenia przyszłych pracowników zarówno w teorii jak i praktyce odbyły się w dwóch wrocławskich restauracjach i trwały ogółem 205 godzin. Koszty szkoleń pokryte zostały ze środków unijnych. Przyszli kelnerzy i bariści uczyli się zawodu i jednocześnie pomagali rodzicom w gruntownym remoncie, którego wymagał udostępniony przez miasto lokal. Pomieszczenie nie było przystosowane do prowadzenia gastronomii. Remont lokalu wykonali samodzielnie rodzice wspólnie z dziećmi przy pomocy wolontariuszy i ludzi dobrej woli. Dzięki ogromnemu zaangażowaniu stworzono wspaniałe miejsce z potencjałem, w którym osoby z niepełnosprawnością mogą się rozwijać, integrować społecznie i stać się w miarę możliwości samodzielne.

Spółdzielnia Socjalna „RATYŃ DO USŁUG”

Ostatnim miejscem odwiedzonym podczas czerwcowej wizyty studyjnej była Spółdzielnia

Socjalna „RATYŃ DO USŁUG”. Pomysłodawczynią powstania spółdzielni socjalnej była Pani Laura Pieńkowska, prezes Stowarzyszenia „W Naszym Domu”. Główną misją stowarzyszenia jest aktywizacja zawodowa uczestników wrocławskiego Środowiskowego Domu Samopomocy, w którym prowadzona jest codzienna terapia, zajęcia artystyczne, organizowane są spotkania oraz lokalne festyny i kiermasze. Na powstanie spółdzielni socjalnej pozyskano fundusze w postaci: dotacji z Regionalnego Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych, dofinansowania pomostowego na pierwsze 12 miesięcy działalności z RCWIP oraz ze Stowarzyszenia „Centrum Wspierania Przedsiębiorczości.” Utworzona spółdzielnia socjalna zrzesza podopiecznych Stowarzyszenia „W Naszym Domu”. Profil działalności spółdzielni obejmuje wykonywanie prostych i łatwych do zrealizowania czynności wykonanych przez podopiecznych stowarzyszenia oraz członków i pracowników spółdzielni. Zatrudnione w spółdzielni osoby mogą wykonywać w towarzystwie opiekuna, powtarzalne czynności możliwe do wyuczenia, a także wziąć odpowiedzialność za wykonywaną pracę. Spółdzielnia świadczy usługi: czyszczenia i prania tekstyliów, sprzątania klatek schodowych na rzecz spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych oraz indywidualnych właścicieli budynków wielolokalowych, czyszczenie i sprzątanie nagrobków, a także usługi sitodruku – nadrukowywania literactwa, znaków graficznych, napisów okolicznościowych na tekstylnych torbach, koszulkach itp. dla firm i instytucji, stowarzyszeń i klubów sportowych organizujących okolicznościowe eventy.

Podsumowanie

Odwiedzone podczas wizyty studyjnej przedsiębiorstwa społeczne, spółdzielnie społeczne, podmioty reintegracji społecznej i fundacje oraz liczne spotkania z przedsiębiorcami ludźmi dostarczyły uczestnikom niezapomnianych wrażeń, a także stały się inspiracją i motywacją do dalszej aktywności mającej korzystny wpływ na rozwój ekonomii społecznej w naszym regionie. Dzięki wymianie doświadczeń i poznaniu dobrych praktyk uczestnicy wizyty uzupełnili i poszerzyli swoją wiedzę z zakresu ekonomii społecznej. Grupa odwiedzająca dolnośląskie podmioty ekonomii społecznej miała okazję zobaczyć, że najważniejszą rolę w działalności przedsiębiorstw odgrywają ludzie. Ewentualny zysk z prowadzonej działalności nie jest celem samym w sobie, ale ma służyć przede wszystkim tym, którzy potrzebują pomocy. Mieliliśmy również okazję spotkać się z niezwykłym zaangażowaniem w działania związane z tworzeniem warunków do efektywnej współpracy oraz wdrażaniem pomysłów i rozwijaniem innowacji, które korzystnie wpływają na tworzenie nowych miejsc pracy, a także służą osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym. Kierując się zasadą, że najlepiej uczyć się poprzez bezpośredni udział, dzięki zorganizowanej wizycie studyjnej grupa mogła uczestniczyć w niezwyklej lekcji na temat ekonomii społecznej i solidarnej.

Anna Weiss

Specjalista ds. ekonomii społecznej
Regionalny Ośrodek
Polityki Społecznej

Atlas dobrych praktyk ekonomii społecznej w turystyce Warmii i Mazur

Publikacja pt. „Atlas dobrych praktyk ekonomii społecznej w turystyce Warmii i Mazur” powstała w ramach projektu pozakonkursowego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie pt. „Ekonomia społeczna na Warmii i Mazurach”.

Przewodnik ten to zaproszenie do podróży po Warmii, Mazurach i Powiślu jako regionie, w którym dynamicznie rozwijają się podmioty ekonomii społecznej działające w branży turystycznej. Dzięki temu województwo może zaoferować coraz więcej zarówno osobom je odwiedzającym, jak i własnym mieszkańcom.

W przewodniku znajdują się podmioty ekonomii społecznej, które na Warmii i Mazurach oferują turystom m.in. animacje czasu wolnego dla dzieci i dorosłych, zajęcia sportowe i rekreacyjne, wypożyczalnie sprzętu wodnego, prowadzą usługi gastronomiczne oraz organizują warsztaty kreatywne, artystyczne, wykorzystując przy tym lokalne uwarunkowania przyrodnicze.

Na 64 stronach publikacji zawarto informacje o usługach i produktach, które oferuje blisko 70 podmiotów ekonomii społecznej z niemalże każdego zakątka regionu. Są to zarówno organizacje pozarządowe (stowarzyszenia i fundacje), spółdzielnie społecznej jak i spółki non-profit – czyli specyficzne firmy, których nadrzędnym celem nie jest podział zysku pomiędzy właścicieli/udziałowców, tylko dostarczanie wartości ważnych dla społeczności, jak np. miejsca pracy dla osób w trudnym położeniu na rynku pracy, integracja społeczno-zawodowa, poprawa jakości życia osób najuboższych, niepełnosprawnych itp.

Atlas dobrych praktyk to publikacja bezpłatna wydana w wersji papierowej. Materiał jest również do pobrania w formie elektronicznej, na stronie internetowej Regionalnego Ośrodka Wspierania Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego. <https://rowop.pl/artykuly/634/atlas-dobrych-praktyk-ekonomii-spoecznej-w-turyst.html>

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Olsztynie prowadzi bazę wszystkich podmiotów ekonomii społecznej działających na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, tj. spółdzielni

socjalnych, klubów integracji społecznej, centrów integracji społecznej, warsztatów terapii zajęciowej, zakładów aktywności zawodowej, fundacji, stowarzyszeń, spółek non-profit, wiosek tematycznych. Wszelkie informacje na ten temat znajdują się na stronie internetowej: www.es.warmia.mazury.pl w zakładce: „Baza Podmiotów ES”.

Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonują aż 82 przedsiębiorstwa społeczne, działające w różnorodnych branżach.

Zachęcamy Państwa do skorzystania z ofert przedsiębiorstw społecznych zamieszczonych na poniższych stronach:

- www.es.warmia.mazury.pl/lista-przedsiębiorstw-spoecznych-z-warmii-i-mazur
- www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/Lista,przedsiębiorstw,spoecznych,4069.html

Podmioty Ekonomii Społecznej, którym w 2019 roku
po raz pierwszy nadano znak promocyjny Ekonomii Społecznej
„ZAKUP PROSPOŁECZNY”

**Spółdzielnia Socjalna
HS PREKURSOR**

Pl. Rynek 1/1
11-510 Wydminy
t: 661 526 131
e: kontakt@hsprekursor.pl

Usługa zgłoszona do certyfikacji:

- 1) Usługa agencji reklamy polegająca na projektowaniu i wykonywaniu nadruków na kubkach, wykonywania nadruków wizytówek, banerów, ulotek itp.

**Spółdzielnia Socjalna
KACZE BAGNO
Miejsce inicjatyw
Pozytywnych**

Wybudowanie 4
13-306 Kurzętnik
t: 515-822-900

e: biuro@kaczebagno.pl

Usługi zgłoszone do certyfikacji:

- 1) Autorskie programy warsztatów z zakresu edukacji alternatywnej.

- 2) Autorski model pracy z młodzieżą metodami aktywnymi, oparty na potencjale uczestników i procesie grupowym.

**Fundacja Inicjatyw
Społecznych w Olsztynie**

ul. Grota Roweckiego 27/47
10-693 Olsztyn
t: 89 523 75 84
e: fis@fis.org.pl

Usługi zgłoszone do certyfikacji:

- 1) Szkolenia prowadzone przez fundację inicjatyw społecznych.
- 2) Usługi zabezpieczenia medycznego, pokazów i szkoleń z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej.

**Fundacja Wsparcia Nauki
i Biznesu w Ełku**

ul. J. Słowackiego 12/10
19-300 Ełk
t: 572 - 222 - 050
e: biuro@fundacjawnb.org.pl

Usługi zgłoszone do certyfikacji:

- 1) Usługi wynajmu sprzętu rekreacyjnego oraz organizowania imprez integracyjnych.
- 2) Usługi szkoleniowe.
- 3) Doradztwo specjalistyczne – psychologiczne, zawodowe, biznesowe, prawne oraz marketingowe dla grup inicjatywnych, PES i PS.

**Stowarzyszenie
Sympatyków Filatelii
Maltańskiej w Olsztynie**

ul. Marii-Skłodowskiej Curie 9
10-109 Olsztyn
t: 505 691 291

e: filatelia.maltanska@gmail.com

Usługi zgłoszone do certyfikacji:

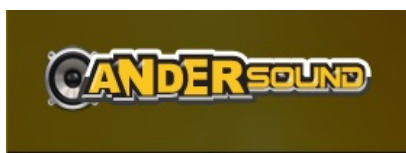
- 1) Usługi poligraficzne tj.: wydruk książek, kartek pocztowych, kopert, notesów, ulotek, teczek ofertowych, katalogów szytych, plakatów, zaproszeń i kalendarzy.
- 2) Kompleksowa obsługa wydarzeń historycznych oraz przygotowywanie różnorodnych publikacji jubileuszowych.

Podmioty Ekonomii Społecznej, którym przedłużono o kolejny rok
możliwość postępowania się znakiem promocyjnym Ekonomii Społecznej

„ZAKUP PROSPOŁECZNY”

Spółdzielnia Socjalna ANDERSOUND

ul. Żizki
11-510 Olsztyn
t: 509 705 927
e: biuro@andersound.pl

Usługi zgłoszone do certyfikacji:

- 1) Organizacja profesjonalnych imprez, koncertów i wydarzeń kulturalnych.

Profesjonalna obsługa techniczna koncertów i wydarzeń kulturalnych

Fundacja na Rzecz Wspierania Rozwoju Kreatywności oraz Rozwoju Twórczości Dzieci, Młodzieży i Dorosłych KREOLIA – Kraina Kreatywności

ul. Jerutki 81
12-140 Świętajno

www.fundacja-kreolia.mazury.pl
t: 604 801 551
e: kreolia@wp.pl

Usługi zgłoszone do certyfikacji:

- 1) Kuźnia Talentów – sieć placówek działających w zakresie edukacji artystyczno-kulturalnej na terenie Powiatu Szczycieńskiego.
- 2) Wioska Tematyczna – Wioska sztuki – Jerutki.
- 3) Publiczny Punkt Przedszkolny „Nasza Nadzieja” w Jerutkach.
- 4) Lato Artystyczne w Kreolii – cykl letnich wydarzeń artystycznych w Jerutkach.

Spółdzielnia Socjalna NEGOCJATOR

Liksajny 16
14-140 Miłomłyn
t: 514176398
e: p.stobniak@gmail.com

Usługi zgłoszone do certyfikacji:

- 1) Pijalnia ziół i mieszanek ziołowych jako lokal gastronomiczny promujący regionalne zasoby naturalne.
- 2) Przetwory pod marką Mazurskie Stoiki jako produkty wytwarzane na Warmii i Mazurach.

Spółdzielnia Socjalna PRODEKOR

ul. Agatowa 17
82-310 Gronowo Górne
t: 508 069 429
e: foto@annapiatkowska.pl,
aniaprodekor@tlen.pl
www.prodekor.com.pl

Usługi zgłoszone do certyfikacji:

- 1) Projektowanie wysp i stoisk handlowych
- 2) Projektowanie mebli i konstrukcji meblowych barowych i dyskotekowych.
- 3) Produkcja mebli do lokali użyteczności publicznej (pomieszczenia sądu i prokuratury).
- 4) Projektowanie i produkcja paneli dekoracyjnych CNC.
- 5) Fotografia portretowa.
- 6) Fotografia rodzinna.
- 7) Fotografia ślubna.
- 8) Fotografia okolicznościowa.

Spółdzielnia Socjalna OPOKA

ul. Marii Konopnickiej 28
11-430 Korsze
t: 733 535 910

Usługi zgłoszone do certyfikacji:

- 1) Usługi opiekuńcze obejmujące świadczenie usług związanych z zaspokajaniem codziennych potrzeb życiowych (w szczególności polegających na utrzymaniu w czystości i porządku mieszkania, robienie zakupów, przygotowywanie posiłków, przynoszenie opału i palenie w piecu, kuchni, pomoc przy załatwianiu spraw w urzędach).
- 2) Świadczenie usług związanych z zapewnieniem opieki higienicznej i pielęgnacji osób objętych pomocą.

Spółdzielnia Socjalna DOBRA EKONOMIA

ul. Limanowskiego 14
11-200 Bartoszyce
t: 502 245 701, 89 679 74 89
e: biuro@dobraekonomia.pl

Usługa zgłoszona do certyfikacji:

- 1) MOBILNY PIEC (www.chleb.org).

Przedsiębiorstwo Społeczne Spółdzielnia Socjalna LEPIEJ

PRZEDSIĘBIORSTWO SPOŁECZNE
SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA

Konopki Nowe 10
11-513 Miłki
t: 883-171-199

www.psslepiej.pl

Usługi zgłoszone do certyfikacji:

- 1) Skup ziół.
- 2) Usługi sprzątanía.
- 3) Usługi porządkowania zieleni.

Piski Zakład Aktywności Zawodowej WIEŻA

ul. Gdańska 11
12-200 Pisz
t: 516 765 400

Usługi zgłoszone do certyfikacji:

- 1) Usługi gastronomiczne.
- 2) Usługi rękodzielnicze.

Zakład Aktywności Zawodowej w Biskupcu PSONI W BISKUPCU

ul. Gdańska 1
11-130 Biskupiec
t: 897154201

e: p.kubarewicz@zabiskupiec.pl

Usługi zgłoszone do certyfikacji:

- 1) Usługi stolarskie.
- 2) Produkcja mebli z płyty na indywidualne zamówienie klienta.
- 3) Produkcja mebli i artykułów dekoracyjnych z drewna.
- 4) Produkcja architektury ogrodowej (domki, altany, ławki, huśtawki, elementy)

PUBLIKACJA BEZPŁATNA

ISBN 978-83-64462-37-5

Siedziba Projektu pozakonkursowego
„Ekonomia społeczna na Warmii i Mazurach”

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Biuro ds. wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz polityki prorodzinnej
ul. Głowackiego 17
10-447 Olsztyn
II piętro, p. 202, 205
www.es.warmia.mazury.pl

Projekt okładki, skład oraz druk:
AGENT PR
Sylwester Wolak
ul. Krowoderska 58/18;
31-158 Kraków

Dane kontaktowe:

Koordynator projektu – Magdalena Mańkowska
tel. (89) 521 95 04, e-mail: m.mankowska@warmia.mazury.pl

Specjalista ds. obsługi projektu – Malwina Mańkowska
tel.: (89) 521 95 04, e-mail: malwina.mankowska@warmia.mazury.pl

Specjalista ds. budowania współpracy nauki, biznesu i ekonomii społecznej – Dariusz Józwiak
tel.(89) 521 95 23, e-mail: d.jozwiak@warmia.mazury.pl

Specjalista ds. współpracy z JST – Monika Krzysztoń
tel. (89) 521 95 30, e-mail: m.krzyszton@warmia.mazury.pl

Specjalista ds. ekonomii społecznej – Anna Weiss
tel. (89) 521 95 52, e-mail: a.weiss@warmia.mazury.pl

ISBN 978-83-64462-37-5

9 788364 462375